BU SAYIDA

Kapak fotoğrafı
Baytekin Kara
(İşçi Partresi '85 den)

Sahibi: Sami Alptekin
Sorumlu Yazı İşleri Müdür:
İdris Lütfü Melek
İstanbul Temsilcisi:
Taner Renda
Ankara Temsilcisi:
Cemil Turan
Yönetim Adresi:
1424/2 Sok. No:2/E
Kahramanlar İzmir
Dağıtım:
Etkin Dağıtım
Basıldığı Yer:
Aktaş Matbaacılık
Topkapı, İstanbul
Tel: 526 34 14

ARJANTİN HALKI CUNTACI GENERALLERİNİ YARGILIYOR

Arjantin'de Kayıp Anaları Hareketi ve İnsan Hakları Savunucularından oluşan 50 bini aşkın insan, "Adalet istiyoruz" "Tüm suçlular cezalandırılsın" sloganları ile yürüdü. 1976 Videla darbesinden sonra ülkede 9 bine yakın insan "solcuların fiziksel imhası" anlayışıyla çeşitli biçimlerde öldürülmüş ya da "kaybedilmişler".

Bu 9 bin insanın suçları ise savcı Strasera'nın iddianamesindeki deyimiyle "sadece sol görüşlü olduklarından kuşku duyulması". Sekiz yıllık diktatörlükleri döneminde devlet başkanlığı yapan Videla, Viola ve Galtieri'nin de aralarında bulunduğu 9 sanık, demokrasi döneminde Arjantin halkına hesap verebilecekler mi?

SEÇİM YASASI BİRAZ DAHA DEĞİŞİRSE 35,40 MİLLETVEKİLİ DAHA GELİR

Başbakan Turgut Özal'ın talimatı üzerine seçimle ilgili üç yasanın değiştirilmesi hazırlıklarına ANAP'lılarca başlandığı öğrenildi. "Kısmi çoğunluk" olarak adlandırılan seçim yasasındaki değişikliğe göre 5 milletvekili çıkartan illerde 5. milletvekilini o ilde en

DEMOKRASİNİN GELECEĞİ

Halkçı Parti Trabzon Milletvekili Mehmet Kara'nın 13 Mart 1985 günü mecliste yaptığı konuşmanın tutanaklardan alınan bir kısmını yayınlıyoruz.

MEHMET KARA (Trabzon)- Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; şu anda Meclisimizde, 5 yıldan beri ülkede uygulanmakta olan sıkıyönetim konusu görüşülmektedir.

Sıkıyönetimin bulunduğu yerde hak ve özgürlükler yoktur diyemezsek bile, çok sınırlı ve kısıtlıdır diyebiliriz. Bu da demokrasi anlayışı ile bağdaşmaz. O halde bu duvarı da aşmak, demokrasinin geleceği bakımından da kaçınılmazdır. Sendikalar, olağan kanunlarla susturulmuş, üniversitelerde YÖK baskısı, partilerde antidemokratik uygulamalar bunun bir başka yönü.

Sayın milletvekilleri, zamanın şartlarına ve idarenin özelliğine göre, Silahlı Kuvvetler'e meclislerce olağan yetkiler doğru ya da yanlış olarak verilmiş olabilir. İşte olağan ve antidemokratik olan bu yetkileri demokrasi adına bu Meclis kısmasını veya kaldırmasını bilmelidir. Aksi takdirde sıkıyönetim şeklen kalksa bile, etkisi aynen devam edecektir. Bu da millet iradesiyle gelenlerin millet iradesine sıkıyönetim koyması olur ki, bu değil demokrasi ile idare edilen ülkelerde, lugatında demokrasi sözcüğü olan memleketlerde bile görülmeyen bir idare şekli olur. İşte bu yetkiler sebebiyledir ki, sıkıyönetim ve komutanları eleştirilmekte ve yıpratılarak milletten koparılmaktadır. İşte bu yetkiler sebebiyledir ki, sayısız kişi hapishanelerde geleceğini düşünmektedir. İşte bu yetkiler sebebiyledir ki, kendilerine hiçbir yasal hak tanınmadan savunmaları ile alınmadan binlerce iale bölünerek sürgünlerde ayrı ayrı yaşamaya mahkum edilmişlerdir. Bu yetkiler sebebiyledir ki, on binlerce kişi, kendilerine adaletin bütün kapıları kapatılarak, görevlerinden alınmışlardır. İşte bu yetkiler sebebiyledir ki, binlerce kişinin özlük, haklarına, kazanılmış haklarına çizgi çekilmiştir.

Bütün bunlar, devlet için devletçe yaratılmış, suç unsuru haline getirilmişlerdir.

Maddi ve manevi bütün değerlerini satacak kadar büyük boyutlara varan ekonomik sıkıntılar altında ezilen halkımızın, bütün demokratik hak ve özgürlüklerine konan ambargo en kısa zamanda kaldırılmalıdır ve nihayet hiçbir zaman demokratik hak ve özgürlüklere hiçbir kurum ve siyasi düşüncenin üzerinde Damokles'in kılıcı olmayan Silahlı Kuvvetler huzur içinde kışlasına çekilerek, top ve tüfek gölgesinde demokrasi imajı, gerek Türk, gerekse dünya kamuoyunun kafasından silinmelidir.

fazla oy alan parti otomatik olarak kazanmış sayılacak.

Özal'ın ANAP Grubu'nda da bu konud amilletvekillerine bilgi verdiğe, mevcut yasaların siyasi bünyede bazı rahatsızlıklara neden olduğu, gerek seçmen kitlesinde gerek adaylar arasında hoşnutsuzluklara yol açtığını söylediği öğrenildi. Özal'ın 6 Kasım seçimlerinde önerilen sistemin yürürlükte olması durumunda ANAP'ın 30-35 milletvekili daha çıkartacağını savunduğu da bildirildi. Özal, siyasi partiler ve seçmen kütüklerine ilişkin yasada da değişiklik için hazırlık talimatı verdi." Milliyet, 9 Nisan 1985

BU BİR İHBARDIR

Türkiye'nin sınırları MİSAK-ı Milli ile çizilmis ve bu sınırlar içinde kalan topraklardan bir parçasını ve bölgesini ayırmaya kalkmanın cezası ölümdür ve bu sınırlar içinde kalan topraklarda 1982 Anayasa'sının koyduğu kanun ve nizamlar geçerlidir.

Ama kazın ayağı her zaman böyle olmuyor. 1986 Nisan ayından itibaren Mersin ve Antalya'da, Eylül'den sonra da Adana-Yumurtalık, İzmir-Nemrut TC Kanunları ve anayasanın dışında kalıyor. Yeni çıkarılacak olan yasa grev ve vergi ödeme yasağı getiriyor. böylee kök'ü dışarda bazı adamlar gelip, ucuza ve grevsiz işçilerimizi çalıştıracak ve vergisini ödemeden para çıklarını doğrudan cebine indirecek Misak-ı Milli ile belirlenin sınırlarımızda.

Yeni çıkarılan İhbarcılık Yasasına sığınarak bir ihbarda bulunmak istiyoruz: Serbest bölge diye adlandırılan ülkemize ait yerlerde 1982 Anayasasının şimdilik bir kısmı, geri kalanı da bilahare ilga edilmek isteniyor, ilgili kişilere saygı ile duyurulur.

AFFEDİLENLER

Artık affediliyoruz. Dün kaçakçılık, suçu kapsamına giren "suç"lardan hüküm giyenler, bugün aynı "suç"u işleyenlerin dışarda dolaşması nedeniyle, içerdekileri de affediyorlar.

İyi güzel de, aynı günlerde yasal olan düşünceleri yüzünden, bugün insanları hâlâ içerde tutmak hangi mantığın işi ki. Yoksa, sopayı bağlayıp köpeği salmak mı moda oldu?

Demirel'e ve çevresine demokrasi için özellikle son aylarda önemli misyonlar yüklendi. Belirli ölçülerde doğru olan bu düşünceyi abartan kimileriyse, demokrasinin geleceği için umutlarını merkez sağ ve solda yer alangüçlerin "tarihi" işbirliğine dayadılar. Oysa ki, unutulan birşeyler daha vardı. Bunları da 659 sayısında Gırgır dergisi özetledi.

BASINDAN

"Turgut Özal'la siyaset meydanında aşık atmaya kalkan hesabını iyi yapmalıdır.

Çünkü Özal'ın gücü, ne kendi kişiliğinden doğuyor, ne de partisinin halkla bütünleşmesinden oluşuyor. Çok boyutlu bir iktidar örgüsünün iç ve dış dengelere cuk oturması, Sayın Özal'ı bulunduğu yere getirmiştir.

*

Daha 24 Ocak 1980 öncesinde IMF, Türkiye'de Turgut Özal'ı keşfetmişti.

*

Parlamento içinde Özal'ın durumu ilginçtir. HP ile MDP'nin boşlukta salanması, Başbakanın Meclis'te istediği gibi at oynatmasını kolaylaştırıyor.

*

Başbakanın ABD gezisinin "esrarı" tam çözülemedi; Yahudi ve Yunan lobilerine dönük ilişkilerinin boyutları ortaya çıkmadı; Beyaz Saray'ın Özal'ı desteklediğini bütün dünya gazeteleri yazdılar.

*

Özal, 1970'lerde MC'yi oluşturan güçleri, ANAP şemsiyesi altında korumaya almış görünüyor. Basınımızın açıkça yazdığı "hareket, selamet, adalet" karması başka ne anlam taşır? Şemsiyeyi Özal'ın eline veren güç, susuyor, bekliyor. Demokratik ve devrimci örgütler zaten dağıtıldığından, Özal, sol ile fuzuli çatışma yaratmıyor. Bu tutum, yılgın aydınlarımızı ve dönek devrimcilerimizi Özalcı yapmıştır.

İş çevreleri IMF'nin buyurduğu hiyerarşi içinde pastadan paylarını almaktadırlar.

*

Görülüyor ki Özal, çeşitli iç ve dış dengelerin kavşak noktasına oturtulmuştur. Özal'la aşık atmak isteyen, kişi koşulları iyi-ce değerlendirip düşünmeli...

Düşünmeli!... Çünkü görünen odur ki bir anda bütün bu dengelerin altüst olacağı gün yakınlaşıyor."

İlhan Selçuk, Cumhuriyet, 8.4.1985

Solun Birliği
VE KAVRAMLAR

Demokratik ve sol çizgiler içinde "BİRLİK" düşüncesinin seçkin ve onurlu bir yer kazanması hem doğaldır, hem de sevindiricidir. Aklın yolu ve yaşanan deneyler "BİRLİK"i tek yol olarak bizlerin önüne koymaktadır.

Ancak, sorunlarımız "BİRLİK" isteği sık sık yenilenerek çözümlenmiyor. "BİRLİK" ancak, pratikte sorunlarımızın çözümü için etkin ve dinamik bir "BİRLEŞİK GÜÇ" yarattığı zaman amacına ulaşmış olacaktır. Bu bakımdan henüz yolun başında olduğumuzu açık yüreklilikle belirtmekten çekinmemeliyiz.

Her siyasi tartışmada farklı siyasi çizgilerin aynı kavrama farklı misyonlar yüklediklerini gözlemleyebiliyoruz. Bu dert yıllardır birlik kavramının da başında. Bu nedenle demokratik ve sol çizgiler, öncelikle ortak dilden konuşmaya ve kullanılan kavramların herkes için aynı anlamlar taşır olmasına öncelik vermeleri gerektiği inancındayız. Böylesi bir ortak dil yaratmadan tartışmalar sağırlar diyaloğundan öteye gidemez. Karşılıklı "anlayışsızlık" BİRLİK'e hizmet etmeyeceği gibi anlamsız, ama o ölçüde de yıkıcı tartışmalara neden olur.

BİRLİK NEDİR?

BİRLİK, farklı toplumsal sınıf ve tabakaların, bunların toplumsal örgütlerinin ve siyasi partilerinin ortak çıkarlarını savunmak için güçlerini birleştirmeleridir.

BİRLİK isteği toplumsal örgütlerin, siyasi partilerin veya kişilerin iyi niyetleri, arzuları ile ortaya çıkmaz. Farklı çıkarların keşistiği yerde nesnel bir zorunluluk olarak kendini gösterir. BİRLİK, her sınıf ve tabakanın gücünü yükseltir ve sonuca ulaşmasını sağlar. Bir başka deyişle BİRLİK, bir toplumsal örgütün veya siyasal partinin kendi çıkarları için diğer toplumsal örgütlere veya partilere yaklaşması ve onlardan yararlanmasının değil, ortak çıkarların elde edilmesinin aracıdır. Aynı zamanda "BİRLİK" güçlü ortak çıkarları birbirine bağlı olan işçi ve emekçi sınıf ve tabakalar için çıkarlarını savunma yollarından birisi değil, tek yoludur.

BİRLİK NE DEĞİLDİR?

BİRLİK zorunluluk olarak dayattığında ilkesiz ve şekilsiz birlikler peşinde koşmaktan AYRILIKLAR gündeme geldiğinde de ayrılıklarımıza mutlak, değişmez durumlar olarak bakmaktan vazgeçmeliyiz.

Öncelikle anlamamız gereken, BİRLİK'in, temelden farklı ideolojik görüşleri ve programları "kaynaştırmak" veya birbiri içinde eritmek olmadığıdır. Herhangi bir siyasi çizginin, toplumsal gelişme yönüne koyduğu teşhisi, toplumsal sorunlara çözüm önerilerini, kısacası kendine özgü programını geliştirmesine ve h[...] programı yaşama geçirmek için örgütlenmesine hi[...] kimsenin itirazı olamaz. Olmamalıdır da. Bu hakk[...] kullanmak veya kullanmamak bütünüyle her siya[...] çizginin kendi özgür iradesine bağlı olmalıdır.

ÖRGÜTSEL BİRLİK, BİRLİK'in en anlamlı, e[...] güçlü ve arzulanan biçimidir. Ancak, ÖRGÜTSE[L] BİRLİK istenilen biçim olmamakla birlikte BİRLİK'i[n] tek biçimi de değildir.

Bu nedenle şekilsel olarak "tek bir örgüt" için çab[a] göstermek ve bunun sonucu olarak tek örgütün dışındak[i] oluşumları peşinen yadsımak sağlıklı bir Birlik anlayı[şı] değildir. "BÖLÜCÜLÜK" ve "AYRI ÖRGÜTLEN[]me" özdeş kavramlar olarak görülmemelidir.

BÖLÜCÜLÜK NEDİR?

Bölücülük, halk yığınlarının bir bölümünü tems[il] eden bir toplumsal örgütün veya siyasi partinin işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların çıkarların[ı] ancak birlikte savunabileceklerini kavrayamaması ve "tek tüfek" çıkarlarını savunmaya kalkmasıdır. Yine bölücülük, bir toplumsal örgütün veya partinin kendisini ideolojik ve örgütsel bakımdan kesin sınırla[r] ile diğer eğilim, çizgi ve partilerden net olarak ayırm[a] hakkını kötüye kullanarak, diğerlerini düşman gi[bi] görmesi, onları yok etmeye veya kendisine boy[un] eğmeye, gözü kapalı kendisine bağımlı olma[ya] çalışmasıdır.

Genel düzeydeki tanımlamalardan bir adım daha ile[ri] atalım ve güncel tartışmalar konusunda görüşlerimi[zi] açmaya çalışalım.

"SOLUN BİRLİĞİ" sorunu bir dönemdir HP[,] SODEP ve kuruluş hazırlıkları sürdürülen DS[P] çerçevesinde tartışılıyor ve farklı görüşlere sah[ip] olunuyor.

"SOL"NEDİR?

Burada hemen önemli bir noktanın altını çizmek istiyoruz. Son yıllarda "SOL" denilince SOSYA[L] DEMOKRASİ", "SOL'UN BİRLİĞİ" denilinc[e] de "SOSYAL DEMOKRASİNİN BİRLİĞİ" anlaşılı[r] hale geldi. Bu anlayışın bütünüyle son birkaç yıla özg[ü] koşulların sonucu olduğu bir gerçektir. Özel koşulların bir ürünü olan bu görünümü tek veri olarak kabullenmemek ve "SOL" ve "SOLUN BİRLİĞİNİ" bu da[r] çerçeveye hapsetmemek gerekir.

En geniş anlamda "SOL", "ileriye yönelik toplumsal değişimden yana olan eğilim, çizgi ve partileri" kapsar.

Söz konusu kesimlerin değişim programları ve amaçladıkları değişim düzeyleri büyük farklılıklar göstermesine karşın, ortak özellikleri tekeller dışında ki halk yığınlarına dayanmaları ve temel noktalarda çıkar ortaklığı içinde olmalarıdır.

"SOSYAL DEMOKRASİ" değişimden yana bir programa sahip olması nedeniyle "SOL"un bir parçası, ağırlığı ve yaygınlığı da düşünüldüğünde çok önemli bir parçasıdır. Ancak bütünü değildir. "SOL'un BİRLİĞİ" kavramının yer yer "SOSYAL DEMOKRASİ'NİN BİRLİĞİ" ile aynı anlamda kullanılmasını bu birliğin günümüzde önemli ve ağırlıklı bir sorun olmasından başka bir anlamda yorumlamamak gerekir.

SOSYAL DEMOKRATLARIN DURUMU

Halkçı Parti (HP), kendisine verilen "SOL"u temsil etmek görevini yerine getirmek üzere bir muvazaa partisi olarak kuruldu. Yetersiz örgütlenmesi ve güçsüz propagandasına karşın 5 milyon oy alarak 117 milletvekilliği kazandı ve ana muhalefet partisi oldu. Ancak sol seçmen, 6 Kasım'daki özel koşullar nedeniyle HP'ye oy verdiğini ve gerçekte muvazaa partisini benimsemediğini 35 Mart seçim sonuçları ile kanıtladı. Ve HP gördü ki ya muvazaa konumunu benimseyecek ve silinip gidecek, ya da kuruluş biçimi ne olursa olsun "SOL'DA BİRLEŞMEYE VE TOPARLANMAYA" katkıda bulunacak. HP böylesi bir yol ayırımındadır. Yönetim kademelerinin bir bölümünün isteksizliğine karşın HP'nin ayağını bastığı zemin onu daha çok "SOL"a çekmekte, arınarak muvazaa konumunu terk etmeye zorlamaktadır.

HP'li bir yönetici konumlarını açık yüreklilikle şöyle tanımlamaktadır: "Bizim partimiz, MDP ve ANAP gibi bir seçimlik partiydi. Tarihi misyonunu tamamladı, birlik için çalışmalıyız."

SODEP, Siyasi Partiler Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra olumlu bir davranışla bir boşluğu doldurmak üzere kuruldu. Kuruluş koşullarındaki zorluklara ve sıkıntılara karşın "halkın demokratik taleplerine" karşı daima sorumlu davrandı ve bu niteliğine gölge düşürmemeye çalıştı.

SODEP'in kuruluşunda bugüne "BİRLİK"çi bir çaba içinde olduğu gözlemleniyor. "SOL İÇİ REKABET"i körükleyecek ve farklı eğilimler arasındaki hasımlığa yol açacak bir davranışta bulunmamaya çaba gösteriyor.

SODEP'in Küçük Kurultay'ında benimsendiği Öncelikler Bildirgesi, işçi ve emekçilerin değişim ve onarım talepleri ile tam bir uygunluk içindedir. SODEP, "ÖNCELİKLER BİLDİRGESİNDE"

Başta Anayasa olmak üzere, tüm yasal çerçevenin insanın temel hak ve özgürlükleriyle çelişkili olan yönlerini değiştireceğini;

İnanç özgürlüğünü engelleyen ve yönlendiren bütün yasa ve kararları gözden geçireceğini ve yeniden düzenliyeceğini;

Geniş kapsamlı ve eşitlikçi bir af için kesintisiz uğraş vereceğini;

İşkence yapanlarla mücadele edeceğini ve eylemlerinden ötürü hesap soracağını;

Düşünce özgürlüğü'nü sınırlayan yasa ve engelleri kaldıracağını;

Sendika, dernek ve meslek kuruluşlarının, gençliğin siyasal yaşama katılmasının sağlanacağını;

Bir dönemin tartışmasını yasaklayan 2969 sayılı yasanın değiştirilmesi gerektiğini;

Toplumda ki bütün siyasal partilerin katılacağı bir seçimle oluşan yeni bir parlamentonun sorunların çözümü açısından ön koşul olduğunu belirterek, bu hedefler için mücadeleyi görev saydığını açıklamıştır.

DSP, henüz kuruluş aşamasında olmakla birlikte "SOL"un önemli bir unsuru durumuna gelmiştir. Gücünü sürekli arttırmakta ve örgütlenmesini yaygınlaştırıp, güçlendirmektedir.

DSP, 6 Kasım'dan önce kurulan partileri kurucu üyeliklerin onaya bağlanması nedeniyle meşru kabul etmiyor. SODEP'i o koşullarda kurulduğu için "teslimiyetçi" bir parti olarak tanımlıyor.

Partilerini "Taban Partisi" olarak da tanımlayan DSP'liler, fabrika, atölye ve tarlalara dayanmayı, emekçi halk yığınlarının aktif katılımı ve yönlendirmesi ile "aşağıdan yukarıya" örgütlenmeyi amaçlıyorlar. DSP, ideolojik ve örgütsel ayrım çizgilerini netleştirmeyi ("dışında kisol" ile hiç bir ilişki içinde olmamayı) öncelikli bir sorun görüyor. Bu DSP'nin en doğal hakkıdır. Eğer DSP, "kaynaştırılamıyacak program farklılıkları" görüyor ise hiç kimse kendisini SODEP içinde "erimeye" zorlayamaz. Ancak, yine DSP, "ayrılma" hakkının yanı sıra "birlik" görevinin de olduğunun farkında olmalıdır. Çünkü temel sorun "kimin daha sol" olduğunu belirlemeye yönelik bir "sol içi tartışma" değildir. Temel sorun dostla düşmanı birbirine karıştırmamak ve ayırım noktalarını dostlar arasındaki ayrılıklar olarak benimsemektir. DSP ve SODEP'in iki ayrı parti olmaları, emekçi halkın çıkarlarını savunan partiler olmaları nedeniyle ortak çıkarlara ve hedeflere sahip olduklarını unutturmamalıdır.

Halkın değişim ve onarım istemleri için mücadele veren bir partinin zaman zaman yalpalasa ve tutarsızlıklar gösterse de bu istemlere yakınlaşan veya bir kısmına sahip çıkan her eğilimi, çizgiyi veya partiyi mücadeleye çekmek için çaba göstermesi görevidir. Diğer eğilim, çizgi veya partileri eleştirirken onların tutarsızlıklarını gidermeyi amaç edinmelidir, onları yargılamayı ve mahkum etmeyi değil.

Sayın Y. Kepenek'in aşağıdaki tespitine ve önerisine katılmamak mümkün değil; "Kişilerin 'adı' çerçevesinde beliren ve herhangi bir ilke, kural ya da uygulama farkına dayanmayan iç bölünmeler, bizdeki sosyal demokrasinin başlıca hastalığıdır... Ülkemiz sosyal demokrat örgütlerinde bölünme ve gruplaşmaların görüşlere değil, kişilere, vaadlara bağımlı bir konuma gelmesi, yalnız ilgili örgütün etkinliğini yitirmesine değil, genel anlamda demokratikleşme sürecinde de olumsuz gelişmelere yol açmaktadır." (Prof. Dr. Y. Kepenek, 23/8/1984, Cumhuriyet)

Bir daha tekrarlar isek tartışmalarımızı yanlış noktalara götürüp, tıkamamalıyız. Temel sorun farklı programlara bağlı çizgilerin, görüşlerin, eğilimlerin, kişilerin aralarındaki ayrılıklara karşın, ortak bir amaç için birleşmesidir. Bu bir fedakarlık değil, görevdir.

Sözümüzü Sayın İ. Selçuk'un "Sorun'un Büyüklüğü" yazısından bir bölümle bağlamak istiyoruz:

"Çözüm IMF'in uluslararası reçetesini yırtmakla bulunacaktır ki, bunu yapacak gücü yaratmak sanıldığı kadar kolay değildir. Çünkü IMF'in ekonomik boyunduruğu yalnız dış güçlerin değil, dış güçlerle işbirliği ve yazgı birliği yapan iç güçlerinde itifakı ile halka vurulmuştur.

IMF'in arkasında Amerika'nın yaptırım gücü vardır ki, nereden, nasıl vuracağını saptamak her zaman olası değildir. Türkiye'de demokratik ve ulusal bütün ağırlıkların çözüm yolunda bütünleşmeleri gerekiyor... Ama kendi çöplüğünde ötmek isteyen küçük horozlarla dolu siyaset ortamı Amerika'nın demokrasi çöplüğü olmaktan kurtulamıyacaktır." (9 /Temmuz/1984, Cumhuriyet)

ENFLASYON BELKİ SONBAHARDA DÜŞER

Özal'ın düştü, düşüyor, düzeliyor diye anlattığı enflasyon, yılın ilk üç ayında yavaşlamadı, hızlandı.

Gerek Hazine'nin Toptan Eşya Fiyatları Endeksi, gerekse DİE'nin Türkiye Tüketici Fiyatları Endeksi, 1985 yılının ilk çeyreğindeki artışların 1984'ün ilk çeyreğindeki artışlardan fazla olduğunu da ortaya koyuyor.

ANKA Ajansı'nın hesaplaması, 1984 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 52'ye yükseldikten sonra yılın son çeyreğinde yüzde 30 dolayında gerileyen fiyat artışlarının bu yılın ilk çeyreğinde yeniden yüzde 50'ye yaklaştığını gösteriyor. Hazine'nin İstanbul Geçinme Endeksi esas alınarak yapılan hesaplama da, geçen yılın son çeyreğinde yüzde 27 dolayına inen fiyat artışlarının bu yılın ilk çeyreğinde katlanarak yüzde 55'e yaklaştığını ortaya koyuyor. DİE'nin Türkiye Tüketici Fiyatları Endeksi'nin de 1984'ün üçüncü çeyreğinde yüzde 22 dolayına geriledikten sonra son çeyrekte yüzde 40'a, bu yılın ilk çeyreğinde ise yeni bir sıçrama yaparak yüzde 55'e tırmandığı görülüyor.

MOZAMBİK'E KARŞI IRKÇI GÜNEY AFRİKA DESTEKLİ SALDIRILAR SÜRÜYOR

Bir yıl kadar önce Mozambik'le Güney Afrika Cumhuriyeti arasında imzalanan saldırmazlık anlaşmasına karşın, Mozambik yasal hükümetine karşı savaşan ve GAC destekli NMR'nin (Mozambik Ulusal Direnişi) saldırılarını iki yıl daha sürdüreceğinin beklendiği açıklıyordu. Mozambik'e göre GAC ile NMR arasındaki silah anlaşmalarıyla sağlanan stoklar ancak bu süre içinde eriyebilirdi.

Bu veriye göre hazırlıklarını yapan Mozambik için, anlaşmanın imzalanmasından birkaç saat önce büyük canlı askeri malzeme ve silahı GAC'in Mozambik içlerine sızdırması şaşırtıcı olmadı. Ancak yine de anlaşmaların açıklığına karşın, bir yıldır, Mozambik'e yönelik saldırıların yürütüldüğü karşı devrimci üslerin hiçbirinin kapatılmamış olması ve GAC topraklarından vur kaç taktiğiyle Mozambik hükümetine karşı verilen yıpratma savaşının yavaşlamaması uluslararası çapta tepkilere neden oluyor. Son olarak da geçtiğimiz aylarda Maputo'yu ziyaret eden Angola devlet Başkanı Jose Eduardo dos Santos, GAC'nin ne Lusaka ne de Nkomati görüşmelerine saygı göstermediğini ve ırkçı devletin saldırganlığını tüm hızıyla sürdürdüğünü açıklamıştı.

Bu gelişmelerin saldırgan gücünü oluşturan MNR'nin lideriyse, Mozambik'e karşı saldırılarını durdurmalarının koşulu olarak "iktidarı paylaşmak" ve "portekizlilerden ulusallaştırılan toprakların yeniden sömürgecilere verilmesini" istiyor.

CASTRO: KÜBA'NIN ABD'Yİ İŞGAL EDECEĞİNE İNANIYOR MUSUNUZ?

Almanya'da yayınlanan Stern dergisi, Küba lideri Castro'yla Orta Amerika'nın canlı sorunu Nikaragua üzerine bir görüşme yaptı. Genellikle Nikaragua-Küba ilişkilerine dayanan sorularla, ABD'nin Nikaragua'ya karşı yöneltiği propaganda savaşına ilişkin soruların yer aldığı görüşmenin bir bölümünü aşağıya aktarıyoruz.

Stern ABD, Nikaragua'yı denizden abluka altına alırsa ya da işgal ederse, bu ülkenin yanında savaşır mısınız?

Castro ● Bu nasıl bir soru? İnanıyorum ki, bir ülkenin savunması öncelikle o ülkenin kendi işidir. Sonra, yardımı amaçlasak bile bunun için gerekli araçlara sahip değiliz. Bunu ABD'de çok iyi biliyor.

● O halde, ABD saldırırsa hiçbir şey yapmayacak mısınız?

● Nikaragua'ya bir saldırı olur-sa, bizim ABD'yi işgal edeceğimize inanıyor musunuz?

● bu sizin için çok acı ols[a] gerek...

● Doğal olarak. Ama biz Nikaragua için şimdiye kadar bir şeyler yaptık. İlerici bir ülkeye, ekonomik olarak, eğitimci ya da danışmanlar yollayarak elimizden geleni yapma[ya] ya yine devam ediyoruz, edeceğiz.

● Şu anda Nikaragua'da kaç bin Kübalı var?

● Oldukça çok. Ama ABD'nin abarttığı kadar da değil. Onlar 9000'den sözediyorlar. Gerçekse bunun yarısından daha az. Yakın zamanlara kadar, neden o kadar çok öğretmenimizin orada olduğu soruluyordu. Yanıt olarak şunları söyleyebilirim. Onların acil gereksinimleri vardı. Başka ülkelerse gönder[mi]yorlardı. Kübalı öğretmenler e[n] kötü koşulların yaşandığı en u[ç] köşelere kadar gittiler. Açıklamalı[]yım ki, biz orada Küba'nın daha a[z] öğretmen, doktor, teknik elema[n] bulundurmasını ve çok sayıda ülke[] den şu andaki sayının çok dah[a] üstünde eleman gitmesini arzularız.

Devrimin gücü FSLN dağlarda yazılı

● Şu anda doğrudan bir işg[al] tehlikesi var mı?

● İngilizlerin Falkland saldırısı sırasında Arjantin'deki askeri di[k]tatörlüğün varlığına karşın Latin Amerika'da yükselen dayanışmayı anımsarsanız, ABD'nin Nikaragua'ya karşı girişeceği vahşi bir saldırının bölge için ne anlama geleceğini daha iyi kavrarsınız. Öte yandan böyle bir saldırı Nikaragua'da yiğit bir dirençle karşılanır. Ve sanıyorum Nikaragua, ABD için yeni bir Vietnam olur.

Demokrasiye Giden Yolda

Erken Seçim

Murat A. GÜNER

Genel seçimlerden bu yana henüz bir buçuk yıl geçmesine karşın erken seçim sorunu giderek yaygınlaşan bir tartışmanın konusunu oluşturuyor. Aslında bu sorunun genel seçimlerden dört ay sonra yapılan yerel seçimlerle beraber ortaya çıktığını söylemek doğru olur. Bunun için 25/Mart/1984 yerelseçim sonuçlarının partiler ve parlamentonun bileşimi bakımından yarattığı ve pek de olağan olmayan tabloyu anımsamak yeterlidir. Genel seçimlere katılma olanağı bulunmayan SODEP-DYP-RP nin oyların % 40'ını aşan bir destek sağlamaları ve buna karşılık Meclis içindeki "muhalefet" partileri MDP ve HP'nin seçmenler tarafından tavsiye edilmeleri erken seçimi daha o zamandan gündeme getirmiş oluyordu.

Kimileri tarafından kabul edilmese de, parlamenter sistem içinde ve koşulları oluştuğunda erken seçimin gündeme girmesinden doğal ne olabilir?

Neden erken seçim?

Bu soruya yanıt aramadan önce bir başka konu üzerinde, demokrasi-parlamento ilişkisi üzerinde kısaca durmakta yarar var.

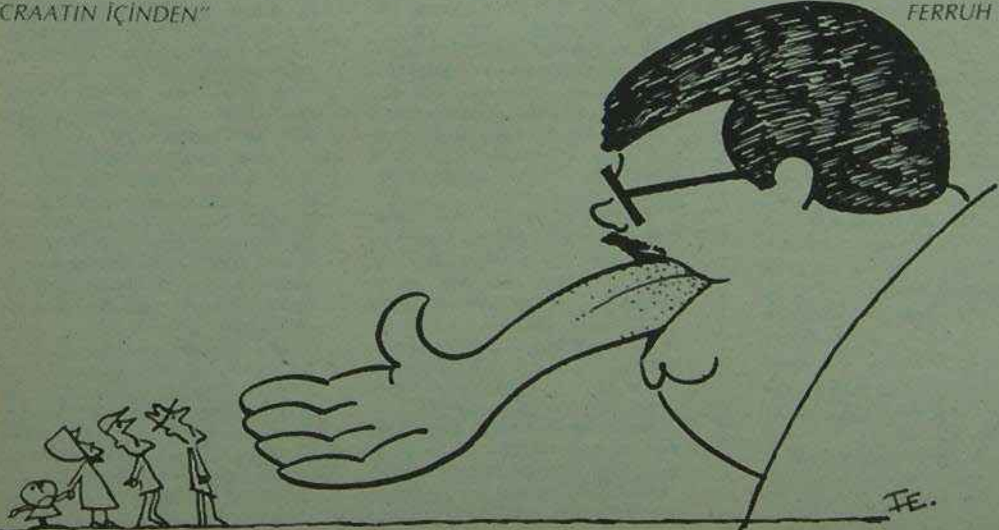
PARLAMENTONUN YERİ

Demokrasilerde parlamentolar en üst organ olarak ifade edilebilecek özel bir konuma sahiptir. Böyle bir konuma sahip parlamentonun ve buna elverir özellikleri taşıyan ve bir parlamenter sistemin halk yığınları için anlamı, kısa ve uzun erimli taleplerini savunmaları, bu amaçla haklarını kullanabilmeleri bakımından uygun koşulları yaratması olarak somutlanır. Parlamentonun ve diğer demokratik kurumların güçlenmesi bu nedenle halkın yararınadır.

Parlamentonun demokrasilerde sahip olduğu özel yer ise, a) onun eşit ve genel oy hakkının kullanılmasıyla doğrudan doğruya oluşan ilk organ olması, b) partiler sistemine dayanması, c) doğrudan doğruya oluşan ilk organ olarak ve anayasal kurallara göre yasama yetkisinin kullanılması, d) yasamanın üstünlüğü tarafından belirlenir.

Bu noktaların herhangi birine yönelen müdahale o nokta ile sınırlı nicel bir sorun yaratmakla kalmaz, parlamentonun demokraside ki özel yerine yönelik bir müdahale özelliği taşır, dolayısıyla, önce parlamenter sistemi, sonra da çoğulcu partiler demokrasisini yaralar. Örneğin parlamentonun anayasal kurallarına göre kullanacağı yasama yetkisine belli bir konuda uygulanan yasal veya potansiyel vesayetin, yasamanın üstünlüğü ve giderek ulusal egemenlik kavramını tartışılır duruma getirmesi kaçınılmazdır.

Parlamentonun soyut bir kavram olmayıp, onun içinde hangi güçlerin ve nasıl yer aldığı ve alabileceği sorunun bir diğer yanını oluşturur. Demokratik hak ve özgürlüklerin var olma düzeyi ve kapsamının bu konu ile yakın ilişkisi bir yana burada asıl üzerinde durulmak istenen, parlamento ile

partiler sisteminin ilişkisidir. Çünkü, ancak parlamentonun yeri ve önemini tam olarak tanıyan bir parlamenter sistemin demokrasi bakımından bir değeri vardır. Genel oy hakkı ile parlamentonun arasında yer alan özgürpartiler, hem ulusal iradenin parlamentoya yansımasının, hem de parlamentonun içindekilerin kendilerini genel oy hakkını kullanan seçmenlere karşı sorumlu görmelerinin mekanizmasıdır. Aksi koşullar, yeni partiler sistemine yönelik daraltıcı müdahalelerin sözkonusu olduğu koşullar, yeni sorumluluk odaklarının varlığı ile sonuçlanması ve genel oy ilkesine darbe indirilmesi demek olur.

NEDEN ERKEN SEÇİM?

Erken seçim tartışmasının, siyasi yaşamdaki çok daha karmaşık bir sorunun demokrasi ve demokrasi-parlamento ilişkisi sorununun bir sonucu olarak ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu ilişki erken seçim tartışması üzerinde doğrudan etkilidir.

Nitekim, erken seçim isteyen DYP'ye göre "yerel seçimler sonucu parlamentoda demokrasiyi demokrasi yapan muhalefet kalmamış" (1), genel seçimlerde "millet aradığına değil, bulduğuna oy vermek zorunda kalmış"tır (2), "müesseseler ve kaideler göstermelik hale getirilemez. Eğer getirilirlerse bu müesseseler ve kaideler fonksiyonları ifa edemez. Çarpık rejimleri düzeltmenin bir yolu vardır: Rejimi düzgün hale getirmek. Millet iradesini serbest ve hür seçimle parlamentoya aksettirmek ve devlet yönetimini milletin gerçek temsilcilerine teslim etmek" (3)

Erken seçim konusuna, ülkenin içinde bulunduğu ekonomi ve demokrasi sorunlarının bütünselliği içinde yaklaşan SODEP ise, ayrıca, önemli bir noktaya dikkat çekmektedir. SODEP'e göre parlamentonun yarıya yakın bir kısmının milli iradeyi yansıtmaması temel bir eksikliktir ve bu durum "aman bu hükümet değişecek yerine ne gelecek" kuşkusunu yaratmaktadır. Bu eksiklik erken seçimle kaldırılabilir ve milli iradenin yansıdığı, herkesin bildiği, herkesin inandığı bir meclisle siyasi yapımız, kritik aşamaları, bunalımları geçebilme şansını kazanmış olabilir" (4)

6 Kasım seçimlerine katılmak bakımından partilerin bağlı oldukları koşullar ve adayların saptanmasında uygulanan yasal yöntemler anımsanmalıdır. Gerçektende sorun herhangi nedene bağlı olan bir erken seçim sorunu değil, demokrasilerde parlamentonun yerinin ne olduğu, ne olması gerektiği ve demokrasiye geçiş sürecinde parlamentonun oynayacağı rol ile yakından bağıntılı olan bir erken seçim sorunudur.

İşte sorunun bu kapsamı, "neden erken seçim?" sorusuna verilecek yanıtada açıklık getirmektedir:

— İlerici bir iktidarın oluşması demokratik ve sol çizgiler için birincil hedef olmakla birlikte, erken seçimin bu koşula bağımlı kılınması eksik bir yaklaşım olur. Erken seçim; herşeyden önce, parlamentonun bir kurum olarak politik yaşamdaki üstün yerini alabilmesi bakımından önemlidir.

— Parlamentonun politik yaşamdaki üstün konumunu kazanması, hem halk kitlelerinin bu kuruma ilgisini ve parlamentonun saygınlığına, hem de parlamento içindeki güçlerin yüzlerini sorumlu oldukları ana kaynağa, halka çevirmelerine katkıda bulunur. Halka bağlı güçlü bir parlamento demokrasiye ilişkin sorunların aşılması ve demokrasi karşıtı tutum ve geriletilmesinde dayanak oluşturur.

— Erken seçim doğal olarak demokrasiye ve parlamentonun bu durumuna ilişkin sorunlarının bütü-

Parlamentonun Yetkilerini Kullanması İçin

Geçtiğimiz ay içinde meclis kürsüsünden bir parlamenter, dile getirdiği bir sorunu şu cümlelerle noktalıyordu: "Sayın Cumhurbaşkanımız hastanelerle ilgilensin..."

Gene geçtiğimiz ay içinde iki parlamenterin davetlisi olarak TBMM'ne giden 14 üniversite öğrencisi, bu nedenle aynı gece gözaltına alınıyorlardı.

Bunlar ilginç ve aynı zamanda da üzerinde düşünülmesi gereken olaylardır.

***

6 Kasım seçimleriyle oluşan parlamentonun yüzde kırkbeşi, yerel seçimlerle birlikte seçmenlerini yitirdi. Yani yarısı seçmensiz parlamenterlerden oluşan bir meclis var bugün. Diğer yarının başkanı olan Özal da bu durumu gayet iyi kullanıyor Yerigeldiğinde seçmeni olmayan yarının üyelerine ve onların iki partisine "erken seçim" sopasını gösteriyor. Yeri geldiğinde de, "kim demiş, dışardakiler yerel muhalefettir" diyor.

Özal'ın dedikleri bir yana, Calp'in "erken seçimin koşulları yok", Sunal'in "en huzurlu parti biziz" sözleri de bir yana; gerçekte olan parlamenter yapıya oluyor. Çünkü parlamento taşıması gereken yetkileri yüklenemiyor. Çoğu kez üç partiden de kimi üyelerin dediği gibi "danışma" yapısını aşamıyor.

Oysa ki demokrasiye doğru yol alındığı ya da kullanıldığı biçimiyle "demokrasiye geçişin" yaşandığı günlerde parlamentonun güçlü ve yetkilerini kullanır olmasının önemi tartışılamayacak kadar büyüktür. Ancak Cüneyt Canver'in, İrcirlik'te işçilerin üzerine copla saldıran Amerikan askerlerinin yarattığı olayla ilgili olarak da söylediği gibi, parlamento en doğal ve tartışmasız haklarını bile kullanmakta zorluk çekmektedir.

Gene, yaygın bir anlayışla, 1982 anayasasının Cumhurbaşkanı'na verdiği yetkiler nedeniyle parlamenterlerin yapabileceği bir şey olmadığı savunulmaktadır. Oysa ki, hukuk devleti yetkilerin ve sorumlulukların karşılıklı olarak yasalarla belirlendiği bir oluşumdur. Ve bu karşılıklı belirlenişte, yapılacaklar sınırlı değildir. "Sonuçları" baştan "görülerek" yapılacakların da yapılmaması, hiçbir şey yapmamayla eş anlamlıdır.

Aynı biçimde, özellikle Calp tarafından dile getirilen, "sayımız az" savunması da hem doyurucu değildir hem de daha önemlisi parlamentonun yetkilerinin sınırlandırılmasını kabullenme sonucunu doğurmaktadır. Bu anlayışa göre, örneğin hükümet değişikliği bile parlamentonun iktidar tarafının tekelindedir. Çünkü geri kalan sayı yetersizdir.

Unutmamak gerekir. Bu tezler, sonuç olarak birşey yapmayı istememenin ve halkın oylarına sahip olunmamasının kılıflarıdır. Yapılması gerekense, her koşulda parlementoyu yetkilerini kullanır kılmaktadır. Bunun yoluysa, sanırız giderek erken seçim yoluyla çakışmaktadır.

nünü çözümlemeyecektir. "Toplumdaki tüm siyasi partilerin katılacağı bir seçimle oluşacak yeni bir parlamento, sorunların çözümü açısından ön koşul niteliğini taşır" (5). Demokrasiye geçiş süreci, parlamentonun en üst duruma yükselme süreci ile iç içe geçerek ilerleyebilir ve erken seçim bu süreçlere ivme kazandırabilir.

— Erken seçim ve buna bağlı olarak oluşan parlamento, sonuçları itibariyle demokratik ve sol çizgilerin çıkarlarını savunmalarını kolaylaştıracak nesnel olumlu koşullar doğurabilir.

ERKEN SEÇİM KARARI

Erken seçim kararı için anayasaya göre iki yol vardır: Biri, meclisin seçimlerin yenilenmesine karar vermesi, diğeri ise Bakanlar Kurulu'nun güvensizlik oyu ile düşürülerek 45 gün içinde yenisinin kurulamaması halinde Cumhurbaşka'nınca karar alınmasıdır.

Meclis içindeki partilerin bu konudaki görüşlerini ise şöyle özetleyebiliriz: MDP ve HP, yerel seçimlerin özel koşulları bulunduğunu ve erken seçim isteyenlerin sandalye kapmak ihtirası içinde olduklarını iddia ederek; erken seçimlerin çözüm getirmeyeceğini, kendilerinin de bir araya gelerek yeni bir hükümet kuramayacaklarını, yapılması gerekenin ANAP'ın kendi içinden yeni bir hükümet çıkarması olduğunu savunmaktadır. Genel seçimlere katılamayarak meşruiyetlerine bir anlamda gölge düşen Meclis dışındaki partilere halkın % 40'ı aşan bir oranda oy vermesi, buna karşılık Meclis'te büyük grupları olan, kendilerini tasfiye etmesinin anlamına gözlerini kapayan MDP ve HP, bir yandan da "güçlü milli koalisyon" formülleri için kapı zorlamaktan geri durmuyor. Bu partilerin içinde beliren muhaliflere karşı, "yakında iktidar olacağız" vaadleri en geçerli akçe olarak kullanılmakta, iş "yeni seçimde de veto mekanizması işleyecektir" tehditlerine kadar uzanmaktadır.

Erken seçime karşı ileri sürülen görüşler arasında, bunun anarşiyi ve terörü hortlatacağı iddiaları da bulunuyor.

ANAP ise kendilerinin beş sene yetki aldığını söyleyerek, "emaneti 1988'e katar götürürüz. Ama, biz gerek görürsek erken seçimide yaparız" (6) demektedir. ANAP'ın kendileri bakımından avantajlı olacağını sandıkları seçim yasası değişikliği yaptığı gözden kaçmıyor.

Evet. Erken seçim kararını bu koşullarda kim ve neden verecek-

Yasal bakımdan yukarıda anılan prosedürün işlemesi elbette zorunlu. Ama bu zorunlu yasal prosedürün işlemesi yalnızca parlametodaki partilerin isteğine bağlı görmemek gerekir. Bu yasal prosedürü işletecek başka zorunlulukların olduğu da bir gerçektir. Sorun bütünüyle erken seçimin zorunluğuna halk yığınlarının inandırılması ve politika sahnesine çekilmeleridir.

Halk yığınlarının erken seçim hedefi etrafında hareketlenmeleri, hoşnutsuzluk ve tepkilerin ANAP iktidarına karşı politik tutum alma biçimine dönüşmesi gerekir.

Bu noktada, erken seçimden yana partilerin halk yığınlarının ekonomik ve demokratik taleplerinin temsilciliğini layıkı ile üstlenebilmeleri ve yığınlarda ANAP'a karşı iktidar adayı olma umudunu yaratabilmeleri önem kazanmaktadır.

Bu koşullar, aynı zamanda, sosyal demokratların erken seçime yönelik güçbirliğinin önemine işaret ediyor.

Halkın erken seçim talebi çevresinde birleşmesi sorununu, "dar" bir parti çalışması olarak görmek eksik olur. Kavranması gereken, toplumun her katına ulaşmayı ve bu katları politize etmeyi amaçlayan, yığınların siyasal yaşama katılımı için kanallar açan bir çalışma gerektiğidir. İktidarın halkın çıkarlarını gözetmeyen politika ve uygulamalarla karşı ve haklar için başta sendikalar olmak üzere tüm toplumsal örgütlenmelerin kendi alanlarında, kendi konularında ve kendi sorunlarına ilişkin olarak yasal haklarını dikkate almak gerekiyor.

Ekonomik ve politik süreçteki tıkanıklıkların etkin halk muhalefeti ile birleşmesi, yapay çözüm modellerinin, tertiplerin etkisiz kılınmasında ve erken seçim kararı üzerinde belirleyici olacaktır.

Kaynaklar:
1) Y. Avcı, Cumhuriyet, 31.3.1985
2) İ.S. Çağlayangil, 25.3.1985
3) N. Kocayusufpaşaoğlu, Tercüman, 23.3.1985
4) E. İnönü, Tercüman, 27.3.1985
5) SODEP, Öncelikler Bildirgesi, Milliyet, 15.4.1985
6) T. Özal, Tercüman, 18.4.1985

BASINDAN

"... Başbakan ve Dışişleri Bakanı'nın İsrail ve Musevi Lobisiyle Washington'da gizli konuşmaları, insanın aklına ister istemez "Acaba Türkiye, Amerika ve İsrail arasındaki stratejik işbirliğine mi katılıyor?" sorusunu getiriyor."
M. Ali Birand
Milliyet, 12.4.1985

... Atatürk'le birlikte gelen Cumhuriyet, baştanberi uluslararası hukuka saygılı olmuştur. Sovyetler de bu konuda çok titizdir.
Ü. Haluk Bayülken
Cumhuriyet, 10.4.1985

"Eskiden bir başbakanı yabancı bir devletin desteklemesi ayıp sayılırdı, utanç kaynağı olurdu."
İlhan Selçuk
Cumhuriyet, 9.4.1985

"HP İçel Milletvekili Fikri Sağlar, Başbakan Turgut Özal'ın yanıtlaması istemiyle dün verdiği önergede, "ABD gezisi sırasında nükleer füzelere kapı açtınız mı? ABD Savunma Bakanıyla görüşürken, Dışişleri Bakanı Halefoğlu'nun niçin görüşmeye almadınız?" diye sordu."
Milliyet, 11.4.1985

"Bu küçük dünyada ülkelerin dürüst, yurtsever, halkını ve tüm insanları seven aydınlarına ortak bir görev düşüyor. Bir platformda birleşmek: Temiz, yemyeşil, çiçekler içinde bir dünya için, demokrasi için, tam bir dünya için, demokrasi için, tüm insanlara yaşamaya değer onurlu bir yaşam sağlamak için birleşelim."
Prof. Dr. Hüsnü Göksel
Cumhuriyet, 7.4.1985

... Şu hale bakınız, Türkiye yasaklar ülkesi oldu, kimsenin sesi çıkmıyor, susan bir Türkiye'de yaşıyoruz.
İhsan Sabri Çağlayangil
Cumhuriyet, 5.4.1985

Siyasal iktidar, siyasal otorite insan haklarına, insan onuruna gösterdiği saygı oranında meşrudur.
Prof. Dr. Hüsnü Göksel
Cumhuriyet, 7.4.1985

BASINDAN

Herhangi bir kararın alınmasında hangi aşamada kimlerin parmakları işin içine girmektedir ve bu parmaklardan ne kadarı ulusal egemenlik ilkesi gereği o işin içinde gerçekten bulunması gereken parmaklardır? Daha doğrusu, ulus, o parmaklara egemen midir, değil midir?
Mümtaz Soysal
Milliyet, 23.4.1985

... İhbarcı teröristlerin kimliklerini ve "estetik cerrahi yoluyla fizyolojik görünümlerini" değiştirdikten sonra, bunlara "yurt içinde ve dışında bazı görevler" verilmesi,kusura bakılmasın, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Güney Amerika'ya kaçan, bir kısmıda CIA tarafından kullanılan, "estetik cerrahi ile fizyonomik görünümlerini değiştirilen" eski Nazi'leri hatırlatmaktadır.
Uğur Mumcu
Cumhuriyet, 30.3.1985

Türkiye'nin büyüme sürecine geçişi ve büyümede sürekliliğin sağlanması, ancak halkın geniş kesiminin desteğini almış her konuda hakça davranan, bağımsız, çağdaş, saygın ve onurlu bir ülke olmak gibi ulusal özlemleri özümlemiş hükümetler yönetiminde gerçekleşebilir.
Öztin Akgüç
Milliyet, 20.4.1985

....Öğrenciler çok haklı ve masum istekleri nedeniyle ve gelecek kaygusu sonuç üstelik partimizin çağrılısı olarak TBMM'ye geldiler diye tutuklanıyorlar ise, işverenler, sanayiciler, müteahhit, özel sektörün bol paralı temsilcileri Meclisten çıkmadıklarına göre ne zaman tutuklanacaklardır?
Fikri Sağlar ve Cüneyt Canver
HP Milletvekilleri
Cumhuriyet, 6.4.1985

Postanelerden, kahvelerden gençleri toplayan, onlara bir derneği, bir tiyatro kulübünü çok gören, her şeyde onları dışlayan, onlara tepeden bakan ceberrut kafalarla bir yere varamayız.
Hasan Cemal
Cumhuriyet, 6.4.1985

Bir kitap, Bir Parti

Politika mı Molitika mı?

Sedat KARAÇAM

Sol bir siyasi partinin kuruluşu nasıl olur? Bize kalırsa öncelikle değişen toplumsal, ekonomik ve siyasal konuların çözümlenmesi yapılır. Yığınların ivedi istekleri, çıkarları saptanır. Bir siyasi program hazırlanır. Önceliklerin nereye verileceği araştırılır. Kimlere karşı, ne için ve kiminle birlikte mücadele yürütüleceği düşünülür. Sonra da en kitlesel, örgütlü bir biçimde nasıl kurulmak gerektiği hesaplanır. Ama, Halkçı Parti'nin kuruluşu sırasında bunların yapıldığını söylemek olanaksızdır.

Bir partinin kuruluşundan kısa bir süre sonra, o partinin genel sekreterliğini yapmış bir kişinin siyasi anılarını kaleme alması öyle sık rastlanan olgulardan değildir. Böyle bir olgu, o partinin kuruluşundaki aksaklıkların ve partinin süratle eskimesinin çarpıcı bir göstergesidir.

Sözkonusu parti Halkçı Parti'dir. Siyasi anılarını "Parti mi, Marti mi" (1) adını taşıyan kitapta toplayan kişi de, bugün artık Halkçı Parti saflarında yer almayan Dr. Turhan Temuçin.

Dr. Turhan Temuçin, kısa süren siyasal parti deneyiminden önce de kamuoyuna adını duyurmuş bir kişidir. Tabip Odası'nda çalışmalar yapmış, günlük basında yazılar yazmış, bu arada tiyatro oyunu yazarlığını da yürütmüştür. Hemen ekleyelim, bu çalışmalarıyla genel bir beğeni de toplamıştır. Şimdi de karşımıza siyasi anı yazarı olarak çıkmaktadır. Dr. Temuçin kolay okunan kitabında, gerektiğinde kendini de eleştirerek-hatta alçak gönüllülükle zaman zaman alaya alarak-Halkçı Parti konusunda sağlam bir yargıya varmak isteyenlere yardımcı olmaktadır.

POLİTİKA "ÇİRKİN" Mİ?

Dr. Turhan Temuçin'in "talihsiz" diyebileceğimiz bir parti yaşamı olmuştur. Dr. Temuçin ve arkadaşları, 12 Eylül'den sonra sosyal demokrasi düşüncesini ve tabii bu arada kendilerini en kısa ve "kolay" yoldan iktidar yapma amacıyla yola çıkmışlardır. Bu amaçla Halkçı Parti'nin kuruluşu için öncülük yapmışlardır. Amaçları arasında ilerde ellerindeki "emanet" "sahibine" teslim etmek de vardır. Ne var ki, amaçlarını gerçekleştirememişlerdir. Önce vetolarla kurucu olma şansını yitirmiş, milletvekili olamamış, sonra da kurdukları partiden istifa noktasına kadar gelmişlerdir.

Kuşkusuz bu "talihsizlik" Turhan Temuçin'in kişiliğinden ya da kaderin onun karşısına hep en olmayacak kişileri çıkarmasından kaynaklanmıyordu. Talihsizlik sürdürdüğü politikadaydı.

Ama Dr. Temuçin, bütün içtenliğine karşın, siyasi anı yazarlığı çerçevesini biraz zorlayıp, bu yanlış politikanın nedenlerini araştırmamıştır; kimi ufak değinmelerle yetinmiştir. Dolayısıyla da "aldatılmışlık" duygusu içindeki her politikacı gibi, "politikanın çirkinliğini" suçlamaktadır. Dr. Temuçin şunları söylemektedir: **"Bana kalırsa tüm suç politikacının. Ama çirkin politikacının. Güzelini henüz bulamadık. Bunlar gibi olduğumuzda da yitirdik."**

Kitabın "çirkin politikacı" örnekleriyle dolu olduğu doğrudur. Ama bütün bunları Temuçin ve arkadaşları bulup çıkartmıştır. Üstelik, Dr. Temuçin'in kısa süren siyasi parti yaşamından en azından politikanın "çirkin" gösterilmesinden kaçınmak gereğini anlamış olarak çıkmasını beklerdik. Evet, kitapta örnekleri verildiği gibi, politikayı yığınları aldatma ve kişisel ikbal elde etme sanatı olarak anlayan bir sürü politikacı vardır. Ama, siyasi arena onlarla sınırlı değildir. Yığınlarla birlikte ve yığınlar için siyasi mücadele yürüten, kahır çeken politikacıların varlığı asla unutulmamalıdır. Kaldı ki, politikanın ve politikacının "çirkin" gösterilmesi, ancak ve ancak demokratik yaşamı olağan dışı seçeneklere sürüklemek isteyenlere yaramaktadır. O halde Dr. Temuçin öncelikle kendi politikasını çözümlemeye çalışmalıydı.

İLKELER NE KADAR ÖNEMLİ?

Sol bir siyasi partinin kuruluşu nasıl olur?

Bize kalırsa, öncelikle değişen toplumsal, ekonomik ve siyasal konuların çözümlenmesi yapılır. Yığınların ivedi istekleri, çıkarları saptanır. Bir siyasi program hazırlanır. Önceliklerin nereye verileceği araştırılır. Kimlere karşı, ne için ve kiminle birlikte mücadele yürütüleceği düşünülür. Sonra da en kitlesel, örgütlü bir biçimde nasıl kurulmak gerektiği hesaplanır.

Ama Halkçı Parti'nin kuruluşu sırasında bunların yapıldığını söylemek olanaksızdır. Halkçı Parti'nin kuruluşu şöyle bir seyir izlemiştir: Öncelikle, Turhan Temuçin' in deyişiyle, "cin gibi Karadenizli zekası"yla Engin Aydın "CHP'nin bir daha siyaset sahnesinde" görünmeyeceğini söylemiş ve yeni bir parti kurma düşüncesini arkadaşlarına açmaya başlamıştır. Ortada "ilke" diyebileceğimiz tek şey vardır. O da "Bülent Ecevit'in demokratik sol düşünceleri ile çatışmayan kişileri bir araya getirmek"tir. Daha sonra da sıra hemen bir "Genel Başkan" aramaya gelmiştir. Genel Başkan adayı olarak da Ekrem Acuner ve Necdet Calp düşünülmüş, Calp'ın "sivil" olması gözönünde tutularak onun üzerinde karar kılınmıştır.

Dolayısıyla, Turhan Temuçin ve arkadaşlarının yanılgısı politik bir körlükten değil yanlış bir tercihten kaynaklanmaktaydı. Temuçin ve arkadaşları "kolay" yoldan etkili olmayı sağlayacağını düşündükleri bu tercih uğruna siyasi bakımdan geri noktalara savrulmayı göz göze almışlardı.

Biz, o dönem sol bir siyasi partinin kuruluşunu yanlış bulan düşünceye katılmıyoruz. Tersine, bizce siyasi parti kuruluşu için getirilmiş olan yasal haklara sahip çıkmak, doğru ve gerekli bir adım olmuştur.

O ortamda yapılan üç yanlış vardır. Birincisi, tüm solun birliğini sağlamayı esas almamaktır. İkincisi, parti kurmayı yanlış bularak beklemektir. Üçüncüsü ise, bir siyasi partinin kuruluşu için gerekli yasal koşulları yerine getirmekle yetinmeyerek, ve bu noktada direnmeyerek bunun ötesinde "izin" hesapları yapmak ve "muvazaa" öğelerine açık olmaktır. Turhan Temuçin ve arkadaşları da Calp'ı başkan olarak düşünürken bunu yapmışlardır.

Nitekim Dr. Temuçin kitabında Calp'ın parti başkanlığına getirilmesi konusunda şunları söylemektedir: **"Böyle bir dönemde ancak böyle bir kişiyle parti kurulabilirdi. Daha fazlasına izin verilmezdi. Açıkçası bizi yediler (Turhan Temuçin ve arkadaşları) Calp'ı bizi seçimlere götürecek bir şemsiye olarak görüyorduk... Bu görüşümüzde yanılmadığımızı zaman kanıtladı. Yanılgımız Calp'in sağcı olmadığı şeklindeki kanımızdı. Bunu öğrenmek ise çok geç ve çokpahalı oldu."**

Bunlar içten sözlerdir. O kadar içten ki, Dr. Temuçin "şemsiye" aramak konusunda haklı olduğunu düşünmeyi sürdürmektedir. Oysa, öncelikle vetolarla, sonra da ayak oyunlarıyla kendisini kurucusu olduğu parti dışına götüren, bu yanlış politik tercihten başkası olmamıştır.

Peki, Calp'ın "hem yeteri kadar solda", hem de etkili bir "şemsiye" olmasını sağlayan şey nedir? Kitaptan, Calp'in İsmet Paşa'nın özel kalem müdürü ve CHP'nin İzmir valisi olmasının "yeteri kadar solda" olması için geçerli bir neden sayıldığını öğreniyoruz. Ayrıca, öğreniyoruz ki, Calp'in Bülend Ulusu'nun Başbakanlık Müsteşarlığı görevini yürütmesi onun, etkili bir "şemsiye" olmasını sağlamaktadır. Kısacası, bir dönem Başbakanlık binasında İsmet Paşa ile görev yapması "solcu" olması için ölçü sayılırken, ayni Başbakanlık binasında Ulusu ile görev yapması ona "şemsiye" olma gücünü vermiştir. Ve her nedense bunun tersinin de doğru olabileceği kimsenin aklına gelmemiştir. Bunu kabul etmeye olanak var mı?

Kaldı ki Calp'in siyasi tutumu konusunda yazıp çizenler ve onları uyaranlar da olmuştur. O dönem çıkan "muvazaa" söylentileri için Turhan Temuçin şunları söylemektedir: **"Ne var, bu başlangıçta belki yakıştırmaydı. Ama giderek Calp'ni ikircikli tavırları ve her konuda 'giz' getirmesi...bu 'muvazaa' yakıştırmasını Mehmet Kemal'in dediği gibi, 'bir daha silinmemek üzere Halkçı Parti'nin alnına kazıdı'**

Dolayısıyla, Turhan Temuçin ve arkadaşlarının yanılgısı politik bir körlükten değil, yanlış bir tercihten kaynaklanmaktaydı. Temuçin ve arkadaşları "kolay" yoldan etkili olmayı sağlayacağını düşündükleri bu tercih uğruna siyasi bakımdan geri noktalara savrulmayı göze almışlardı.

Bunların başında "Ecevit'le çatışmamış olanları toparlamak" gibi sığ bir "ilkenin" bile çiğnenmesi geliyor. Turhan Temuçin kitabında, **"Yaşar Aysev'in Cinnah'taki bürosuna giderek, O'nu kurucular arasına çağırdım. Bunda da amacımız Barış gazetesini partinin organı olarak çıkartabilmekti"** derken bu gerçeği ifade etmektedir. Bir başka ilkesizlik örneği Günseli Özkaya'nın parti çalışmalarına katılması konusunda ortaya çıkmıştır. Kuruculardan Engin Aydın'ın Günseli Özkaya'nın bulmayı vaad ettiği üçyüz

milyona "kafayı taktığı", bunun için "Günseli'nin peşini hiç bırakmadığı", o Günseli Özkaya'nın ise Temuçin ve arkadaşlarını kuruluş çalışmaları sırasında "sıkıyönetime şikayet etmek"le tehdit ettiği veriler örnekler arasındadır. Bunlara partinin Danışma Meclisi üyeleri ile doldurulması gibi sayısız örnekler de eklenebilir.

Ayni dönemde Turhan Temuçin ve arkadaşları "Anayasa'ya belki evet, ama diline hayır" diyecek kadar özü bir yana bırakmış, biçimle ilgilenir olmuşlardır. Turhan Temuçin'in kitapta belirttiği gibi, partinin bir yandan bankerzedeleri, diğer yandan 24 Ocak kararlarını savunması, onlara "ilkesel" bir sorun olarak görünmemiştir.

Ortalığı ilkesizlik kaplarken ve sol görüşler son derece geri noktalara sürüklenirken, Temuçin ve arkadaşları Calp ve ekibiyle olası bir hesaplaşmayı düşünmüyor değillerdi. Tersine, partinin kurulması ve yerini sağlamlaştırmasından sonra bir hesaplaşmanın gündeme geleceğinden emindiler. Nitekim Turhan Temuçin Ankara Belediye Başkanlığı'na aday olurken, bunu aynı zamanda "Calp'le savaşmak" için bir fırsat olarak gördüğünü söyleyerek bizi doğrulamaktadır.

Ne var ki, şu artık politikada bir kural olmuştur: Kullanmaya kalkan kullanılmayı göze alır; olduğundan farklı görünmeyi düşünen, kimliğini yitirme tehlikesini gözardı edemez. Bu tür "hüner"ler politikayı kapalı kapılar ardında tutmak isteyenlere özgüdür. İşin içine yığınlar girince ya bu "hüner"ler sökmez ya da bu tür yöntemlerle oluşturulan şatolar kısa zamanda çöker gider.

Turhan Temuçin ve arkadaşlarının, iyi niyetle, ama politikayı kapalı kapılar ardında oynanan bir oyun sanarak sürdürdükleri bu politikanın başarılı olması olanaksızdı. Nitekim öyle oldu. Politikanın "çirkinliği" böyle bir ortamda mayalandı. Turhan Temuçin'in politikaya küsmesi böyle bir politik tercihin ürünü oldu.

YANLIŞLAR YİNELENMEMELİ

Turhan Temuçin'in kitabından da öğreniyoruz ki, Halkçı Parti'nin kuruluşu iki grup politikacının birbirini bulmasıyla gerçekleşmiştir. Birinci gruptakiler kendilerine "şemsiye" ararken, ikinci gruptakiler sosyal-demokrat görünüm peşinde koşmaktaydılar. Böyle bir bileşim sayesinde Halkçı Parti seçimlere katılabilmiş ve Meclis'te ana muhalefet partisi haline gelebilmiştir.

Halkçı Parti'nin genel seçimlerde bu kadar milletvekili çıkartmasının nedeni seçeneksizliktir. Sol seçmenler, böyle bir seçeneksizlik nedeniyle, "muvazaa" öğelerinin varlığına karşın, oylarını Halkçı Parti'ye vermişlerdir. Yerel seçimlerde ise tablo değişmiş, Halkçı Parti'ye verilen oyların büyükbir bölümü geri alınmıştır.

Seçeneğe önem veren, daha etkili olduğunu düşündüğü bir seçenek görünce de o seçeneği desteklemekte tereddüt etmeyen bir seçmenin varlığı karşısında Halkçı Parti'nin geleceğinin parlak olduğu söylenemez.

Bugün Halkçı Parti, içinde açıkça işkenceyi savunan milletvekillerinden, demokratik hakları genişletmeye çalışan, insan haklarını savunan milletvekillerine kadar uzanan bir yelpazeyi barındırmaktadır. Öyle ki, işkenceyi savunan da, karşı çıkan da bir gerçeklik olarak ortadadır. Bu gerçekliğe kimse gözlerini kapayamaz.

Turhan Temuçin ve arkadaşlarının partiden ayrılmasına karşın iki grup politikacı arasında parti içi mücadele sürmektedir. Bu mücadelenin Halkçı Parti'yi daha ileri noktalara götürmesi beklenebilir. Ama, çok daha önemlisi, bu mücadelenin solun birliğine, dayanışmasına katkıda bulunmasıdır. Bundan sonra yapılması gereken yanlışları yinelememeyi, solun birliğinin sağlanmasına katkıda bulunmayı esas almaktadır.

1 Mayıs

Sosyal demokrasi kendisine ideolojik bir temel ve yapı arıyor. 1970'li yılların 'pratik' sosyal demokrasisi, 1980'lerle birlikte 'teorik' bir çerçeve edinmek istiyor. Kitaplar kitapları izliyor, konu tartışılıyor, sonuçlara varılmaya çalışılıyor.

Ama tüm bu olumlu çabanın göze batan bir yan var. Yazarlar, araştırmacılar bu çabalarında sürekli olarak, sosyal demokrasinin, "dışındaki sol"dan farkını ele alıyorlar. Kitaplar okunup bitiyor, sosyal demokrasinin burjuva toplumda merkez sağdan ve genelde sağdan nasıl farklılaştığı sorusunun yanıtını bulamıyorsunuz. Reformcu bir hareket olarak, burjuvazinin sözcüsü olan partilerden nerelerde ayrıldığına dahi kimi kaba nitelemeler dışında rastlayamıyorsunuz. Oysa sosyal demokrasinin "dışındaki sol"la arasının ne denli "uzak" ve ne denli "uzlaşmaz" olduğunu, en ince ayrıntılarına kadar "bilimsel" biçimde ve çoğu kez de örneğin Haluk Özdalga'nın **"Çağdaş Sosyal Demokrasinin Oluşumu"** (1) adlı kitabında olduğu gibi aşağılamalar ve küfürlerle öğrenebiliyorsunuz.

Haluk Özdalga-ki kendisi kurulma çalışmaları süren DSP'nin son dönem sözcülerindendir- kitabında özellikle İsveç'i irdelemek üzere, Almanya ve İsveç örneklerinden yola çıkarak sosyal demokrasiyi "tanıtıyor" Bu arada, işçi sınıfı hareketinin önemli adlarını da tek tek ele alıyor. Bir kısmını tümden atlayarak, bir kısmını da sanırım, kendilerinin okuma şansı olsaydı, kendilerini tanıyamayacakları düzeyde anlatıyor. Kitabını, İsveç'e ilişkin kimi belgelerle, parti programlarına veseçimlerine ilişkin bilgilerle bitiriyor.

ÖZDALGA'NIN ULAŞTIĞI ÖNEMLİ SONUÇLAR

Kitabın tümü okunduğunda ortaya çıkan ilk sonuç şu oluyor: Sosyal demokrasi işçi sınıfının ideolojisidir. İkinci sonuç ise Birinci Dünya Savaşı'na karşı takılan tavırlarla dönülmez noktaya gelen ayrılığın temel suçu işçi hareketinin diğer ana akımına ait olduğudur. Onlar hareketi bölmüş, sosyal demokrasinin bir bütün olarak "reform"larla işçileri "refaha" götürme mücadelesine en azından geciktirici olarak ket vurmuşlardır.

Üçüncü göze batan sonuç da, bu diğer kolun 1917'yle birlikte sosyalizmin demokrasi yanını tümden

"Çağdaş Sosyal Demokrasinin Oluşumu"

Sosyal Demokrasi ve Sınır Çizme Merakı

Mehmet İZER

Yazarlar, araştırmacılar bu çabalarında sürekli olarak, sosyal demokrasinin "dışındaki sol"dan farkını ele alıyorlar. Kitaplar okunup bitiyor, sosyal demokrasinin burjuva toplumda merkez sağdan ve genelde sağdan nasıl farklılaştığı sorusunun yanıtını bulamıyorsunuz. Reformcu bir hareket olarak, burjuvazinin sözcüsü olan partilerden nerelerde ayrıldığına dahi kimi kaba nitelemeler dışında rastlayamıyorsunuz.

unuttuğu ve bunun sonucunda da, Özdalga'nın deyişleriyle bu partilerin "zavallı, kuru, cansız, uydu, toplumda hiçbir saygınlığı olmayan" küçük hücreler biçimine dönüştüğüdür.

Dördüncü ve en önemli sonuçsa, tüm bu önceliklerin ışığı altında, işçi hareketinin bu iki politik kolunun "hiçbir konuda" birlikte birşeyler yapmalarının mümkün olmadığıdır.

Bu sonuçlar önemle irdelenmeyi gerektirmektedir.

Kitabın okunmasından sonra beliren kimi yanılgılar da var. Şöyle ki, Özdalga'nın verdiği ve kaynaklarını araştıramadığımız rakamlara göre, 1900'lü yılların başlarında sosyal demokratlar ve etkilerindeki sendikaların üye sayıları ve seçimlerde aldıkları oylar, diğer kolun partisinin, sendikaların üye sayısının ve aldıkları oyların karşılaştırılamayacak kadar üstündedir. Oysa ki, Hitler'in adım adım iktidarı ele geçirmeye çalıştığı günlere ilişkin olarak en kaba bilgiler bile iki gücün de çok yığınsal olduklarını ve sosyal demokratların yükselen faşizme karşı işbirliğine çağrıldığını anımsatmaya yetmektedir. Özdalga'nın böylesine bir olguyu unutmayı istemesi, sanırız, kitabının "bütünlüğü"nü bölmemek isteğindendir.

Gene, Almanya'da, nazilerin ilerleyiş dönemi kitapta yeterince önemsenmemektedir. Oysa bu dönem, Almanya'nın iki ülke biçiminde bölünmesinin açıklamalarının yattığı bir dönem olarak ve nazilere karşı varolan iki politik gücün o dönemdeki ilişkileri açısından üzerinde önemle durulması, sonuçlar çıkarılması gereken bir dönemdir. Özdalga'nın kaygusu yine kitabın "bütünlüğü" olsa gerektir.

Tam bir yıl önce, yani "zaferin 40. yılı" hazırlıklarının yapıldığı bir dönemde yazılan bir kitabın, tüm insanlığın tüm politik hareketlerin geçmişe dönüp, 1930'lu yılları ve savaş öncesini yeniden değerlendirdikleri bir ortamda, nazizmin önlenemeyişinde tarihsel yanılgıları olan bir hareketi, en azından Almanya'yla ilgili bölümünde işlerken, öylesine bir gelişme hiç olmamış gibi davranma, yine en azından yadırgatıcı olmaktadır.

Çünkü, artık yalnızca solun değil tüm ilerici, demokrat çevrelerin de bildiği, benimsediği bir gerçek vardır. O da, Hitler'in ve nazizmin yükselişinde, karşısında yer alan iki politik gücün, gereken zamanda gereken işbirliğini gerçekleştirememiş olmalarının da önemli payı olduğudur. Ve bunda da, "kendilerinin dışındaki solla işbirliği" yapmayı ilkesel olarak reddeden sosyal demokratların payı oldukça fazladır.

Acı bir örneğini süzünü ettiğimiz dönemde veren bu ders, sol için yaşamsal bir derstir. En azından, sol politikanın kendisine yapay ve işin doğasına aykırı biçimde sınırlar çizmesinin nelere yol açtığını göstermesi açısından önemlidir.

SOSYAL DEMOKRASİ ve "DIŞINDAKİ SOL"A SINIR ÇİZME MERAKI

Sosyal demokrat hareketin Türkiye'de ki temsilcilerinden birisi olmaya talip DSP'nin sözcülüğünü yürüten Özdalga'nın bu dersle ne yazık ki, yakından uzaktan bir ilgisi olmadığı kitabından anlaşılmaktadır. Üstelik, "dışımızdaki sol" kavramı ülkemiz sosyal demokratlarının bir kısmının benliğine o denli sinmiştir ki, kendi bölünmelerini bile aynı anlayışla açıklar duruma gelmişlerdir. Anımsanması yeterlidir ki, örnek olarak alınan İsveç partisi'nin örgütlenmesi ve çalışma biçimi ile, bu anlayışı yeterince reddedebilmektedir. En güçlü ve "yerleşik" sosyal demokrat hareketler olan Alman ve İsveç partilerinde de çeşitli sosyal demokrat akımlar ve bu akımların kendilerine göre belirledikleri sol anlayışlar bulunmaktadır. Bunların bir kısmının "dıştaki" solla daha yakın olan ilişkileri, bir kısmı için daha soğuktur. Ama politika biliminin tanımladığı biçimiyle, politik yelpazenin sol yanında bulunan güçler arası ilişkilerde, "dışındaki sol"a göre kendisini tanımlama alışkanlığı hiç de yaygın değildir.

Gene, Özdalga'nın ve aynı konuda yazanların unuttukları bir önemli konu daha vardır. Sosyal demokrasi düşüncesi Almanya ve İsveç'le sınırlı değildir. Şili'de 1973 darbesine karşı direnirken öldürülen Allende ve partisi de, şimdi hasım olmakla birlikte, demokrasinin yerleşmesinde en önemli payı bu diğer akıma verdiğini söylemekten kaçınmayan İspanya Sosyalist İşçi Partisi ve Lideri de, 1974 Nisan devrimini izleyen günlerde kitlelerin en önünde kol kola yürümekten onur duyduğunu açıklayan Portekiz Sosyalist Partisi ve lideri de, Yunanistan'da köklü dönüşümler yapmaya çalışan Pasok ve önderi de, sosyal demokrat hareketler ve liderlerdir. Kısacası sosyal demokrasi, Özdalga ve diğer kitap yazarlarının aktardıklarının aksine, bir bütün, en azından "dışındaki sol"a karşı bir bütün değildir. Olmaması da bu ülkelerin ve halklarının diğerlerine göre şanslı olduğu yanlardandır.

ABD Gezisi ile Sağlanan Destek

Cemil TURAN

Özal'ın Amerika gezisi içteki tıkanıklıklarına dışardan destek arama, ilgiyi iç politikadan dış gezilere çekerek rahatlama amaçlarını taşımaktadır. Bu tutum, parti çıkarı için devleti kullanmak gibi çok sakıncalı bir durum yaratmaktadır. Parti ile devleti özdeş görmek, Özal iktidarında ilk kez ortaya çıkmamaktadır. Bu, müzminleşen bir politika olmuştur ve demokrasi açısından sakıncaları büyüktür.

Özal daha önce de çeşitli defalar Amerika'ya gitmişti. Dünya Bankası'nda çalışmış, Ulusu hükümetinde Başbakan Yardımcılığından ayrıldıktan sonra "zayıflamak için" orada bulunmuştu. Dönüşünde sağında ABD'nin İstanbul Başkonsolosunun oturduğu bir basın toplantısı ile partisini kuracağını açıklamıştı. Şimdi Başbakan olarak gidiyordu. Ekonomik programı hedeflerine ulaşmada sorunlarla karşılaşmış, enflasyonla mücadelede iyi sonuçlar alınamamıştı. Parti içi tartışmalar, yolsuzluklar, sermayenin bazı kesimlerinden gelen eleştiriler ve parlamento dışı oluşumlar ANAP'ı yıpratmışa benziyordu. Politikasının en çok destek gördüğü ABD'ye yapılacak "başarılı" bir gezi yararlı olabilirdi. Nitekim, Amerikan sermaye ve yönetim çevrelerinden aradığı destek kendisine çekinmeden veriliyordu.
Bu, Mart'ın sonuna doğru başlayıp 10 gün süren gezi sırasında, gerek Amerikan sermaye çevrelerinin sözcüsü olan yayınlarda, gerekse yönetim çevrelerinin Türk gazetecilerle görüşmelerinde de belirtildi. Örneğin Amerikan sermayesinin ve uluslararası mali piyasanın en etkin gazetelerinden olan 3,5 milyon tirajlı **Wall Street Journal** "Özal neden önemlidir?" başlıklı başyazıda "**serbestleştirmede ve mülkiyeti özelleştirmede Başkan Reagan'dan daha önde geliyor**", "**Başkan Reagan Özal'a tam desteğini vermelidir**" deniyordu. Aktaran, Yalçın Doğan, "Reagan'ın Papandreu Yaklaşımı ve Anadolu'da Amerikan Radyosu", **Cumhuriyet**, 4/4/1985). Reagan'ın Özal'da ve ANAP iktidarında güvenilir bir dost ve Türkiye'de aradığı "istikrar"ı bulabildiği açıktı. A.B.D. Hükümet çevreleri, Özal için "O, Reagancıdır" diyerek duydukları sempatiyi açıklamaktan çekinmiyorlardı.

Kuşkusuz Başbakanın son zamanlarda yoğunlaşan dış gezilerinde, 24 Ocak politikalarının uygulamasının 5. yılında içinden çıkılamayan açmazları çözmek, ekonomik tıkanıklıkları aşmak gibi bir amacı da bulunmaktadır. Ancak, Batı dünyasının bir kanadından resmen davet alamadığı bir ortamda ABD gezisinin önemi daha başkaydı. M. Ali Birand'ın doğru bir biçimde değindiği gibi, "**Kasım 1983 seçimlerinin üzerinden yaklaşık 1,5 yıl geçmesine rağmen, hâlâ Türk Başbakanının Batı Avrupa'ya resmi bir ziyaret yapamamasını görmemezlikten geliyoruz. Bütün isteklerimize rağmen, kapalı kapılar ardında Türkiye'yi en çok desteklediği ileri sürülen ne Almanya, ne İngiltere, ne de İtalya'ya, tüm isteklerimize rağmen Başbakanımız resmen çağrılmıyor.** (M. Ali Birand "Özal yeni bir kaçamak görüşmeye hazırlanıyor" **Milliyet**, 16/4/1985). Oysa Batı Avrupalı müttefiklerin çıkardığı sorunları, okyanusun ötesindeki müttefik çıkarmıyordu. Aranan, iç politikada gereksinilen politik destek orada bulunabilirdi. Ancak Özal'ı orada da tatsız sürprizler bekliyordu. New York'a indiği gün Senato Dışişleri Komisyonunun Türkiye'ye yapılan askeri yardımda 70 milyon dolar kısıntı yaptığı haber alındı. "**Kısıntı haberi, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Cuellar'ın da bulunduğu yemekte bomba gibi patladı ve Türk heyetinin keyfi kaçtı. Yemek uzatılmadan kesildi**" (Hürriyet, 29/3/1985). Özal bundan sonra "yardım değil ticaret için geldik" demek ihtiyacını duyacak, ama resmi görüşmelerde bu konu hep gündeme getirilecekti. Sonuç hep aynıdır: Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmazlıklar söz konusu olduğunda (yardım, Kıbrıs), büyük güç politikası izleyen ABD yönetimini, iki ülkeyi dengeleyici ve Kongre ile çatışmaya girmeyen bir politika izlemeyi tercih etmektedir. Başka türlüsü de düşünülemez.

KAMUOYU YÖNETİMDEN FARKLI DÜŞÜNÜYOR

Resmi gezi başlamadan önce ABD'nin ünlü üniversitesi Harvard'a, Özal'a onursal doktora verilmesi için Türk büyükelçiliğince yapılan başvuru, "böyle bir ünvanın verilmesi için hiçbir gerekçe yok" denerek geri çevrilmişti. New York havaalanında Ankara Büyükelçisinden başka karşılayanın olmadığı gezi başlarken, Harvard sorununun yarattığı sıkıntıya bir de yardımın kısıldığı haberi ekleniyordu. Sonraki günlerde, ABD'nin Türkiye'den yaptığı demir-çelik ithalatına koyacağı sınırlama, gezinin tadını tuzunu kaçıran etkenlerden biri olacaktı. Amerikan kamuoyu da eleştiriler yöneltmekte, insan hakları ve demokrasi konularında basında ağır yazılar çıkmaktaydı: "**Amerikan gezisi sırasında da Türk kamuoyuna pek yansıyamadı-insan hakları ve demokrasi konusundaki baskıların, geçen yıllara oranla daha fazla arttığı gözlenmişti. ABD kamuoyunda, Kıbrıs'tan çok bu iki noktanın öncelik kazandığı apaçık ortadaydı ve Özal da pek inandırıcı yanıtlar verememişti. Bütün bu işaretler, Türkiye'nin Batı dünyası ile ilişkilerindeki kangrenin ne olduğunu ve giderek de işlediğini apaçık gösteriyor**" (M. Ali Birand, aynı yazı). Durum böyleyken, Türkiye'ye döndükten sonra bir Japon gazetesine verdiği demeçte, Başbakan, "Türkiye'de siyasi tutuklu yoktur" demeyi sürdürmektedir.

Özal gezi boyunca ev sahibini memnun etmek için hiçbir fırsatı kaçırmamıştır. M. Ali Kışlalı bu konuda şunları yazmaktadır; "**Özal daha önce de işaret ettik, Kıbrıs, ABD yardımında kesinti gibi ABD' nin hassas olduğu konularda suskun kalıyor. Bunları bir yana itip,**

üzerlerinde durmuyor. Papandreu'ya karşı olan AHEPA gibi bir örgütün liderini kabul ediyor. Yakovas gibi Türkiye aleyhine faaliyetlerinden dolayı Türk vatandaşlığından çıkarılmış, Türkiye'ye sokulmayan bir Amerikalıyı, biraz da ABD'yi memnun etmek için kabul edip bir saat görüşüyor. Türkiye'de son derece dikkatli bir dil kullandığı Bulgaristan'ın Türklere uyguladığı politika hakkında hiç beklenmeyen sertlikte demeç verebiliyor. Bunun da ev sahiplerini memnun edeceğini çok iyi biliyor" (M. Ali Kışlalı, "ABD gezisinde ilk etap bilançosu", Hürriyet, 1/4/1985). Bunlara, Türkiye'ye dönüldükten sonra, İsrail'de yayınlanan Jerusalem Post gazetesi açıklayınca anlaşılan, ABD'deki Musevi lobisi temsilcileriyle basından gizli yapılan görüşme de eklenmelidir. ABD'nin Orta Doğu'daki stratejik dostu İsrail'in uzantılarıyla görüşmenin hangi konuları kapsadığı bilinmiyor. Bilinen birşey varsa, bunun Özal'ın kendi dış politika çizgisi açısından bile açmazlar yaratabileceğidir. Ulusal bir yarar olmadığı ise çok açıktır.

Öte yandan Özalların el ele tutuşarak Amerikan kamuoyuna sempatik ve onlardan birileri gibi görünme çabaları, geçen şeker bayramında Semra Özal'ın eşinin elini öperken çekilmiş fotoğraflarıyla Türk kamuoyuna vermek istedikleri "Türk örf ve adetlerine bağlı aile" imajı ile ne denli çakışmaktadır? Özal, bu örnekte görüldüğü gibi propagandada böyle bir çifte standart kullanmayı "politika içi" görebilmektedir. Amerikan işadamlarıyla Özal'ı bir kahvaltıda buluşturmak için, ABD eski dışişleri bakanı Kissinger'a 25 bin dolar (12,5 milyon lira) ödenmesi ise, Türk diplomasi tarihinde ender rastlanan bir yöntem olarak hatırlanacaktır. Washington'daki Türk lobisinden, buluşmayı sağlayan Osman Soyer'e göre "ABD herşeyin bir fiyatı vardır" (Cumhuriyet, 31.3.1985).

Bu gezinin gözden kaçan bir yanı da, ABD'nin beklentileriydi. Oysa ki, Amerikan sermayesi için Türkiye pazarının genişlemesi ve "dinleme istasyonu" ile su yüzüne çıkan ABD resmi istekleri gezinin önemli bir diğer yanını oluşturuyordu. Özal'ın da, "düşüneceğiz" diyerek geliştirdiği bu istekler önümüzdeki dönemin politikasını belirleyecek niteliktedir.

Özal'ın Amerika gezisi içteki tıkanıklıklarına dışardan destek arama, ilgiyi iç politikadan dış gezilere çekerek rahatlama amaçlarını taşımaktadır. Bu tutum, parti çıkarı için devleti kullanmak gibi çok sakıncalı bir durum yaratmaktadır. Parti ile devleti özdeş görmek, Özal iktidarında ilk kez ortaya çıkmamaktadır. Bu, müzminleşen bir politika olmuştur ve demokrasi açısından sakıncaları büyüktür.

Dış geziler ulusal yararlar için düzenlendiği zaman anlam kazanır. Ulusal saygınlığın titizlikle korunması ise dış gezilerde gözetilmesi gerekli bir noktadır. Bu gezide ne yazık ki bu ilkelerden ödünler verilmiştir. Özal'ın Amerika seferi, bağımsız bir ülkenin başbakanının başka bir ülkeye yaptığı eşitlik ve karşılıklı yarara dayalı bir gezi olmaktan uzakta kalmıştır.

TAN ORAL — Cumhuriyet'ten

Eylem Kararı ve Türk-iş

Ali DEMİRKAN

"Türk-İş yönetimi, sorunlarını zirvelerle çözemediğini ve çözüm için üyelerine başvuracağını ilan etmiştir. Gelişmeler bu ciddiyetle ele alınmalı, tabanla yönetim arasında ortak tartışma ve çalışmaya ağırlık veren bir tutum takınılmalıdır."

"Değişen bazı şartlar nedeniyle şimdi bizimde üslubumuzu ve tavrımızı değiştirmemiz gerektiğini bildiriyorum" diyen Türk-İş Genel Başkanı'nın ardından, Başkanlar Kurulu'nun 10 Nisan toplantısından "Eylem Kararları" ile çıkıldı. Kamuoyunda alışılmışın dışında bir gelişme olarak tartışılan bu "üslüp farkı" şaşırtıcı olmamakla birlikte, Türk-İş'in tarihinde ilk kez bir siyasi iktidara karşı bu denli tavır alması anlamlıdır.

Türk-İş'i "Eylem Kararları"na hükümetin, özellikle toplu sözleşmelere yönelik politikası ve bu politikada ısrarı neden olmuştur. Öngörülen eylemler ise; öncelikle YHK'dan çekilme ve bağıtlayacağı şeri sözleşmelerden sorumlu olmamak hükümetin ücret artışlarına karşı aldığı olumsuz tavrı, toplantı ve gösterilerle protesto etmek ve uluslararası planda şikayetler oluşturmaktadır.

ŞARTLAR DEĞİŞMİŞTİR

Türk-İş'i "Eylem kararları" almaya götüren süreçte "değişen bazı şartlar" değil, aslında Türk-İş'in bütün ısrar ve girişimlerine rağmen iktidarla, '-küçük tavizler için de olsa- olumlu bir diyalog kurulamamasının yani değişmeyen şartların yattığını görmek mümkündür. Türk-İş yönetimi özellikle son haftalarda bütün gücüyle diyalog koşullarının oluşması için (henüz bu kapıları kapatmamakla birlikte) şansını kullanmış gitmedik "kapı" bırakmamıştır. Ardından kamu işyerlerindeki sözleşmelerin 15 Nisan'a kadar boykotu ve 16 Nisan'dan itibaren YHK'dan çekilmesi bile "sen tersinden kalkmışsın" cevabından öte MUTLU bir görüşme olanağı yaratmamıştır.

Özal iktidarının sendikalara ve Türk-İş'e yönelik "umursamazlığı" bugün ortaya çıkan yeni bir tavır değildir. "İşçi sınıfının çıkarları ile çatışan" ekonomik politikası da başlangıçta açıklanmış ve bu konuda taviz verilmeyeceği ilan edilmiştir. Tekeller bunalımlarını, ihracata yönelik sanayileşmeyle aşma niyetlerinin gerçekleştirirken, ürün maliyetlerinin düşürülmesini öncelikle işgücünün ucuzlatılmasında görmüşlerdir.

Bu nedenle sendikaların ve ücret taleplerinin devre dışı bırakılması, grev toplu sözleşme yasaları, koordinasyon kurulları, çıkarılan yığınla yasa, genelge ve uygulama böyle bir politikanın gerekleri olarak ele alınmıştır. Özal bu politikadan taviz verilmeyeceğini" açıkça ifade etmiştir."

İktidar, yeni yasalar ve uygulamalarla da perçinlediği güçsüz ve etkisiz Türk-İş'i dikkate almamak konusundaki tavrını sürdürüyor. En mütevazi taleplere bile set çeken bu politika, özellikle son günlerde küçük "başkaldırılara" karşı alışılmışın dışında yöntemlerle mücadeleye dönüştü. Yasalar, onların yetmediği yerde gizli-açık şantajlar geçerlilik kazandı. Sendikaların denetlenmesi ve basına sızdırılan haberlerden denetlenen 170 sendikanın 160'ının usulsüz çalıştığı, yasa dışı olduğunun açıklanması, "on yıllık işçiliği olmayan sendikacıların (Şevket Yılmaz 8 yıllık işçi) yöneticiliğinin düşeceği ve imzaladığı sözleşmenin geçersiz olacağı resmi ağızlardan dile getirildi. Bu haberler tam olarak doğrulanmamasına rağmen daha şimdiden tehdit unsuru olarak "epey iş gördüğü" söylenebilir. "Demoklesin kılıcı" sendikaların tepesinde sallanmaktadır.

Kısaca özetlemek gerekirse, eylem kararları, özellikle ücret taleplerine karşı duran ve "eylem yaparsan tepelerim" tehditlerinin yoğunlaştığı bir ortamda alınmıştır. Yarar getirmeyeceği çok önceleri belli olan "zirve"ler ve işi tepeden halletme niyet ve girişimleri suya düşmüştür. Türk-İş yönetimi, tabandan yapılan baskıya da uyarak, en başta yapması gerekeni, Tabana yönelmeyi, pazarlık masassına ve olası yeni "zirve"lere tabandan güç alarak girmeyi planlıyor.

EYLEM KARARLARI ve TUTARLILIK

Bu aşamada iki noktanın altını çizmek gerekir. Birincisi: geçmişten bu yana, özellikle 1980 sonrası sendikal hareketin boğazındaki ilmeğin sıkılmasına seyirci kalan ve yardım eden Türk-İş yönetiminin bukez, elverişsiz konumuna rağmen iktidara tavır alması ve aktif eylem planlamasıdır. Kararı alanların öznel niyetleri ne olursa olsun, kararın yüzbinlerce işçiyi doğrudan ilgilendirdiği, sorunun gerçek sahiplerine doğru bir kanal açtığı gerçeğidir. Nitekim kararların alınması sürecinde, sendikal sorunlara karşı suskun kalan, ekonomik mücadelenin katledilmesine ve geri sözleşmelere ortak olan Türk-İş yönetimini acımasızca eleştiren, dövüşken ve aktiftavır almasını isteyen tabanın önemli bir ağırlığı vardır. Buna rağmen sorunu: "tabanı tutmaya yönelik propaganda" ya da üyelerini ve kamuoyunu oylama taktiği olarak görmek sorumlu bir davranış olmayacaktır. Olay! "işçilerin isyana teşvik edildiği" kadar "vahim" olmadığı gibi, basit bir oylama taktiği olarakta nitelendirilemez. Yine bu aşamada, tabanın ağırlığını koyduğu ve aksamadan işleyen sendikal demokrasinin kurulacağı da söylenemez. **Türk-İş yönetimi, sorunlarını zirvelerle çözemediğini ve çözüm için üyelerine başvuracağını ilan etmiştir. Geliş-**

meler bu ciddiyetle ele alınmalı, tabanla yönetim arasında ortak tartışma ve çalışmaya ağırlık veren bir tutum takınılmalıdır.

İkincisi, taban'a açılan kanalın işletilmesidir. Sorun işçi kitlelerinin eylem programına sahip çıkacağı, tartışmasından, örgütlenmesine ve eylemin gerçekleştirilmesine kadar katılacağı zeminin oluşturulmasıdır. Türk-İş yönetimi "zirve" düzenlemekteki başarısını, tabanla diyalog kurmada da göstermelidir. Bu dönemde gerek yönetimin, gerekse işçi yığınlarının katılım konusundaki ısrarları "işçinin karşısında taraf" olan iktidara karşı güçlü bir set oluşturacaktır.

Bu nedenle gerek örgüt toplantıları, gerek düşünülen miting ve benzeri eylemler, dert anlatma, sızlanma ve acz'ın sergilendiği girişimler olmaktan çıkarılmalıdır. İlan edilen "tabana dayalı mücadele" somut hedefler için kitlesel, aktif desteği zorunlu kılmaktadır. Geniş yığınların aktif desteği alındığı ölçüde ve sorun bu perspektifte tutulduğunda eylem kararları "blöf" olmaktan çıkacaktır. Türk-İş' in "Eylem kararları", kararı alanların bütün güvenilirsizliklerine rağmen üyelerinin istemleriyle çakışmaktadır. Bu yüzden, hazırlanmasına tabanın da katıldığı doğru programlar kısa sürede yaşama geçirilebilir. Eylemlerin kitlesellikten uzaklaştırılması, sembolik protestolara dönüştürülmesi ya da "Konya"da miting yapılması sorunu çözmeyecektir.

"TEŞHİR" Mİ, EYLEM BİRLİĞİ Mİ?

Türk-İş'i eyleme zorlayan gerekçeler sadece Türk-İş yönetimininve üyelerinin değil, bu aynı zamanda bağımsız ya da konfederasyon bütün sendikaların ortak sorunudur. Bütün diğer sendikalar benzer ve ayni sorunlarla, üstelik Türk-İş'ten daha olumsuz koşullarda karşılaşmaktadırlar. Bu yüzden örgütsel kaygılarla olayın küçümsenmemesi, geçmişi mahkum eden önyargılarla yalaşılması, tarafsız kalınması veya "teşhir"lerle geçiştirilmesi kendi kuyusunu kazmaktan öte anlam taşımayacaktır. "Eylem Kararları" nı sendika ağalarının bir oyunu olarak damgalamadın, bilikte davranmanın yollarını aramak, paralel eylemler planlamak, üyelerinin dikkatini yoğunlaştırmak, daha tutarlı bir davranış olacaktır. Bu, sınıfa karşı sorumluluğun gereğidir.

Son kararların sorumluluğunu taşıyan Türk-İş yönetimi de eyleminin başarısı için, kendi dışındaki sendikaları da soruna ortak etmeli, destek istemeli, birleşik bir platformun zeminini oluşturmalıdır. Örgütsel ayrılıklar, ortak sorunlarda birleşik mücadelenin önüne geçmemelidir.

SÜMERBANK DEFTERDAR TOPLUSÖZLEŞMESİ SÜRÜNCEMEDE

Teksif üyelerinin çoğunlukta olduğu Sümerbank Defterdar Fabrikası'nda, toplu sözleşme, sendikanın yetkisi kesinleşmediği gerçekçesiyle henüz uygulanmadı. Bilindiği gibi Teksif ile yirmiiki Sümerbank Fabrikası adına yapılan toplu sözleşme bu işletmelerde 1984 yılının dokuzuncu ayından itibaren yürürlüğe koyuldu. Defterdar fabrikasında ise Öz İplik-İş'-in yetki itirazından ötürü Teksif'in yetkisinin kesinleşememesi, işçilerin sözleşmeden yararlanamamamasına neden oluyor.

Konuyla ilgili görüşlerini sorduğumuz işçiler: yeni sendikal dönemde başlangıçta örgütlenmedeki kararsızğın, giderek iki ayrı sendika örgütlenmesinin ve bölünmenin sonuçlarını yaşadıklarını söylüyorlar. Yeni örgütlenme döneminde işçiler, geçmişte "Teksif'in uzlaşmacı tavrından ötürü" ayrıldıkları sendikaya tekrar dönmek istememeleri, Teksif'in de örgütlenme için hiç bir çabada bulunmaması, savrulmanın ve bölünmenin zeminini oluşturdu. "Teksif çaba sarfetmediği gibi sümerbank işçisini örgütlemekten adeta çekiniyordu" diyen işçiler, "Bu boşluktan Hak-İş'e bağlı Öz İplik-İş yararlanmasını bildi. Neyazık ki, geçmişte birlikte sendikal mücadele verdiğimiz bazı öncü arkadaşlarımız bu kez bölünme için ön saflarda yer aldılar" diye sürdürüyorlar.

Bugün, bölünmüşlüğün bütün sonuçlarına, sendikanın umursamazlığına rağmen, özellikle işçilerin ısrarlı çabalarıyla Teksif'in üye çoğunluğu sağlanmış durumda. Yine de sorun, özellikle sözleşmenin uygulanması sorunu çözümlenmiş değil. Bu kez sözleşme, Öz İplik-İş'in yetki itirazı nedeniyle süründemede. (Öz İplik -İş işyerinde çoğunluk alsa bile, Sümerbank 26 abrikadan kurulu bir işletme olduğundan sendika tek bir fabrikayı esas alarak sözleşme yapamaz) Ancak, işçiler bu durumun sözleşmenin uygulanması için engel teşkil etmeyeceğini, sözleşmenin uygulanması için Teksif'in çaba göstermediğini söylüyorlar. "Yasal yollarla işin sürüncemede bırakılması önlenebilir. Teksif, işçileri cezalandırmak istercesine işi yokuşa sürdü. Duygusallıktan ötürü başka sendikayı seçmiş olan işçileri hata yapmaları için kışkırtıp durdu. Öz İplik-İş'in uzlaşma önerilerine, Öz İplik-İş üyelerinin dayanışma aidatını ödeyerek sözleşmeden yararlanması yerine kendilerine üye olma şartı koydu."

"Sonuçta Öz İplik-İş üyelerinin türnü Teksif'e üye olmalarına, yetki itirazlarının mahkemede reddedilmesine ve temyizden vazgeçmelerine rağmen Teksif'in gereksiz tahrikler yüzünden Öz İplik-İş yanlışını sürdürdü. Sonuçta olan işçilere oldu. Temyiz yoluna gidildiği için sözleşmenin uygulanması ileri bir tarihe kaldı."

Sekiz aydır, zaten budanmış haklarını bile alamayan işçiler iki sendikanın "kayıkçı döğüşünü" öfkeyle izliyor ve bölünmenin zararının yine işçilere ödetildiğini yaşayarak görüyorlar.

Ancak bütün bu olumsuz sonuçlardan dersler de çıkartılmış... "Bugün ki koşullarda ve herşeye rağmen Teksif'in dışında yeni sendika arayışları bir macera olmakla kalmayacak, aynı zamanda işçileri de bölecektir. Kaldı ki MİSK'le birleşme söylentilerinin yoğunlaştığı HAK-İş hiçbir zaman alternatif olamaz. Tekstil işçilerinin birliği Teksif'te sağlanacaktır. İşçilerin çıkarları açısından bu bir zorunluktur. Ancak aynı zamanda Tekstil işçilerinin mücadeleciliği, dayanışması ve sorunlarına sahip çıkması da ayni çatıya taşınacaktır. Bu da bir zorunluluk ve aynı zamanda bütün işçiler için bir görevdir."

BU KEZ DE HASTALIK VE ÖLÜM VURDU

31 Ocak 1985'de alacakları ve tazminatları ödenmeyen ve iş akitleri feshedilen Wat Motorun işsiz işçileri, haklarını almak için mahkemeye başvurdular. Mahkemeleri 21 Mayıs 1985, saat 10.00'da 2. İş Mahkemesi'-nde yapılacak.

Wat motorun işsiz işçilerine patronun ettikleri az gelmiş ve bu kez de hastahanede yatan 5 yıllık işçi Dadaş Şahin'i işten kolaycacık atıverdi. Şahin, 2. dahiliye 6. kat 614 no'lu SSK Göztepe hastahanesinde yatmakta ve mide kanamasının yanı sıra işsizlik ve aç kalmanın da acısını çekecek.

Patron işçileri atadursun, bir başka atılma daha yaşadı Wat motor işçileri: Şevket İslam aldığı rapor'a karşın iş akti sessizce feshedildi, tazminatını almaya bile vakit bulamadan 25.4.1985 günü. Bu kez azrailde patronla birlikte vurdu. Geride kalan iki çocuğuna dayıları sahip çıktı.

Wat motor da işçilerin söylediği gibi "ölüm ve açlık kol geziyor".

meler bu ciddiyetle ele alınmalı, tabanla yönetim arasında ortak tartışma ve çalışmaya ağırlık veren bir tutum takınılmalıdır.

İkincisi, taban'a açılan kanalın işletilmesidir. Sorun işçi kitlelerinin eylem programına sahip çıkacağı, tartışmasından, örgütlenmesine ve eylemin gerçekleştirilmesine kadar katılacağı zeminin oluşturulmasıdır. Türk-İş yönetimi "zirve" düzenlemekteki başarısını, tabanla diyalog kurmada da göstermelidir. Bu dönemde gerek yönetimin, gerekse işçi yığınlarının katılım konusundaki ısrarları "işçinin karşısında taraf" olan iktidara karşı güçlü bir set oluşturacaktır.

Bu nedenle gerek örgüt toplantıları, gerek düşünülen miting ve benzeri eylemler, dert anlatma, sızlanma ve acz'ın sergilendiği girişimler olmaktan çıkarılmalıdır. İlan edilen "tabana dayalı mücadele" somut hedefler için kitlesel, aktif desteği zorunlu kılmaktadır. Geniş yığınların aktif desteği alındığı ölçüde ve sorun bu perspektifte tutulduğunda eylem kararları "blöf" olmaktan çıkacaktır. Türk-İş' in "Eylem kararları", kararı alanların bütün güvenilirsizliklerine rağmen üyelerinin istemleriyle çakışmaktadır. Bu yüzden, hazırlanmasına tabanın da katıldığı doğru programlar kısa sürede yaşama geçirilebilir. Eylemlerin kitlesellikten uzaklaştırılması, sembolik protestolara dönüştürülmesi ya da "Konya"da miting yapılması sorunu çözmeyecektir.

"TEŞHİR" Mİ, EYLEM BİRLİĞİ Mİ?

Türk-İş'i eyleme zorlayan gerekçeler sadece Türk-İş yönetimininve üyelerinin değil, bu aynı zamanda bağımsız ya da konfederasyon bütün sendikaların ortak sorunudur. Bütün diğer sendikalar benzer ve ayni sorunlarla, üstelik Türk-İş'ten daha olumsuz koşullarda karşılaşmaktadırlar. Bu yüzden örgütsel kaygılarla olayın küçümsenmemesi, geçmisi mahkum eden önyargılarla yalaşılması, tarafsız kalınması veya "teşhir"lerle geçiştirilmesi kendi kuyusunu kazmaktan öte anlam taşımayacaktır. "Eylem Kararları" nı sendika ağalarının bir oyunu olarak damgalamadın, bilikte davranmanın yollarını aramak, paralel eylemler planlamak, üyelerinin dikkatini yoğunlaştırmak, daha tutarlı bir davranış olacaktır. Bu, sınıfa karşı sorumluluğun gereğidir.

Son kararların sorumluluğunu taşıyan Türk-İş yönetimi de eyleminin başarısı için, kendi dışındaki sendikaları da soruna ortak etmeli, destek istemeli, birleşik bir platformun zeminini oluşturmalıdır. Örgütsel ayrılıklar, ortak sorunlarda birleşik mücadelenin önüne geçmemelidir.

SÜMERBANK DEFTERDAR TOPLUSÖZLEŞMESİ SÜRÜNCEMEDE

Teksif üyelerinin çoğunlukta olduğu Sümerbank Defterdar Fabrikası'nda, toplu sözleşme, sendikanın yetkisi kesinleşmediği gerçekçesiyle henüz uygulanmadı. Bilindiği gibi Teksif ile yirmiiki Sümerbank Fabrikası adına yapılan toplu sözleşme bu işletmelerde 1984 yılının dokuzuncu ayından itibaren yürürlüğe koyuldu. Defterdar fabrikasında ise Öz İplik-İş'-in yetki itirazından ötürü Teksif'in yetkisinin kesinleşememesi, işçilerin sözleşmeden yararlanamamasına neden oluyor.

Konuyla ilgili görüşlerini sorduğumuz işçiler: yeni sendikal dönemde başlangıçta örgütlenmedeki kararsızğın, giderek iki ayrı sendika örgütlenmesinin ve bölünmenin sonuçlarını yaşadıklarını söylüyorlar. Yeni örgütlenme döneminde işçiler, geçmişte "Teksif'in uzlaşmacı tavrından ötürü" ayrıldıkları sendikaya tekrar dönmek istememeleri, Teksif'in de örgütlenme için hiç bir çabada bulunmaması, savrulmanın ve bölünmenin zeminini oluşturdu. "Teksif çaba sarfetmediği gibi sümerbank işçisini örgütlemekten adeta çekiniyordu" diyen işçiler, "Bu boşluktan Hak-İş'e bağlı Öz İplik-İş yararlanmasını bildi. Neyazık ki, geçmişte birlikte sendikal mücadele verdiğimiz bazı öncü arkadaşlarımız bu kez bölünme için ön saflarda yer aldılar" diye sürdürüyorlar.

Bugün, bölünmüşlüğün bütün sonuçlarına, sendikanın umursamazlığına rağmen, özellikle işçilerin ısrarlı çabalarıyla Teksif'in üye çoğunluğu sağlanmış durumda. Yine de sorun, özellikle sözleşmenin uygulanması sorunu çözümlenmiş değil. Bu kez sözleşme, Öz İplik-İş'in yetki itirazı nedeniyle sürüncemede. (Öz İplik -İş işyerinde çoğunluk alsa bile, Sümerbank 26 abrikadan kurulu bir işletme olduğundan sendika tek bir fabrikayı esas alarak sözleşme yapamaz) Ancak, işçiler bu durumun sözleşmenin uygulanması için engel teşkil etmeyeceğini, sözleşmenin uygulanması için Teksif'in çaba göstermediğini söylüyorlar. "Yasal yollarla işin sürüncemede bırakılması önlenebilir, Teksif, işçileri cezalandırmak istercesine işi yokuşa sürdü. Duygusallıktan ötürü başka sendikayı seçmiş olan işçileri hata yapmaları için kışkırtıp durdu. Öz İplik-İş'in uzlaşma önerilerine, Öz İplik-İş üyelerinin dayanışma aidatını ödeyerek sözleşmeden yararlanması yerine kendilerine üye olma şartı koydu."

"Sonuçta Öz İplik-İş üyelerinin tümü Teksif'e üye olmalarına, yetki itirazlarının mahkemede reddedilmesine ve temyizden vazgeçmelerine rağmen Teksif'in gereksiz tahrikler yüzünden Öz İplik-İş yanlışını sürdürdü. Sonuçta olan işçilere oldu. Temyiz yoluna gidildiği için sözleşmenin uygulanması ileri bir tarihe kaldı."

Sekiz aydır, zaten budanmış haklarını bile alamayan işçiler iki sendikanın "kayıkçı döğüşünü" öfkeyle izliyor ve bölünmenin zararının yine işçilere ödetildiğini yaşayarak görüyorlar.

Ancak bütün bu olumsuz sonuçlardan dersler de çıkartılmış... "Bugün ki koşullarda ve herşeye rağmen Teksif'in dışında yeni sendika arayışları bir macera olmakla kalmayacak, aynı zamanda işçileri de bölecektir. Kaldı ki MİSK'le birleşme söylentilerinin yoğunlaştığı HAK-İş hiçbir zaman alternatif olamaz. Tekstil işçilerinin birliği Teksif'te sağlanacaktır. İşçilerin çıkarları açısından bu bir zorunluktur. Ancak aynı zamanda Tekstil işçilerinin mücadeleciliği, dayanışması ve sorunlarına sahip çıkması da ayni çatıya taşınacaktır. Bu da bir zorunluluk ve aynı zamanda bütün işçiler için bir görevdir."

BU KEZ DE HASTALIK VE ÖLÜM VURDU

31 Ocak 1985'de alacakları ve tazminatları ödenmeyen ve iş akitleri feshedilen Wat Motorun işsiz işçileri, haklarını almak için mahkemeye başvurdular. Mahkemeleri 21 Mayıs 1985, saat 10.00'da 2. İş Mahkemesi'nde yapılacak.

Wat motorun işsiz işçilerine patronun ettikleri az gelmiş ve bu kez de hastahanede yatan 5 yıllık işçi Dadaş Şahin'i işten kolaycacık atıverdi. Şahin, 2. dahiliye 6. kat 614 no'lu SSK Göztepe hastahanesinde yatmakta ve mide kanamasının yanı sıra işsizlik ve aç kalmanın da acısını çekecek.

Patron işçileri atadursun, bir başka atılma daha yaşadı Wat motor işçileri: Şevket İslam aldığı rapor'a karşın iş akti sessizce feshedildi, tazminatını almaya bile vakit bulamadan 25.4.1985 günü. Bu kez azrailde patronla birlikte vurdu. Geride kalan iki çocuğuna dayıları sahip çıktı.

Wat motor da işçilerin söylediği gibi "ölüm ve açlık kol geziyor".

"Yıldızlar Savaşı"

Haluk GERGER

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu **yana bir genel savaş** çıkmamış ve **özellikle** de Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri ya da **Doğu** ile Batı blokları arasında **silahlı** çatışmanın doğrudan meydana gelmemiş olmasının çeşitli nedenleri düşünülebilir. Bununla birlikte, kabul edilmelidir ki, içinde yaşadığımız çağın bir temel gerçeği, sözkonusu edilebilecek çeşitli nedenler arasında baş sırayı almaktadır. Bu nesnel durum, çağımızın bu belirleyici gerçeği, nükleer silahların gölgesinde kurulmuş bulunan "Dehşet Dengesi"dir.

"DEHŞET DENGESİ"

1960'lı yılların ortalarında ABD'de ortaya çıkan bir kavram olarak **"Dehşet Dengesi"** ya da **"Karşılıklı Kesin Yoketme" (Mutual Assured Destruction)** nükleer silahların temel özelliklerinden ve bunlara sahip ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki güç dengesinin niteliklerinden kaynaklanmakta, bu durumu ifade etmektedir.

Nükleer silahların korkunç tahribat gücü, onları, bir anlamda, askeri açıdan işlevsiz kılmaktadır. Clausewitz'in "savaş, politikanın bir uzantısı ve aracıdır" biçiminde özetlenebilecek düşüncesi, nükleer silahları, aynı zamanda, siyasal açıdan da anlamsız bir konuma sokmaktadır. Gerçekten de, anlamsız amaçsız ve gereksiz bir soykırım ya da kitlesel kırım hedef alınmadığı sürece, nükleer silahların savaş ya da muharebede askeri amaçlar için kullanılması sözkonusu olamaz.

Nükleer silahlar, bu anlamda, "mutlak silahlar"dır ve onları konvansiyonel silahlarla kesin bir sınır ayırır.

Nükleer silahların ikinci temel özelliği, bu silahlara karşı savunmanın olanaksızlığıdır ve nükleer silahlarla birlikte, tarihte ilk kez, savunma ile saldırı arasında, saldırının kesin üstünlüğü ortaya çıkmıştır. Nükleer bombanın ilk taşıyıcısı olan uçaklara karşı güçlü ve etkin hava savunma sistemleri yaratılabilmiştir ama unutmamak gerekir ki, hava savunmasını yaracak tek bir bombardıman uçağının hedefe bırakacağı nükleer bombalar tüm savunma kavramını anlamsızlaştıracak boyutta yıkıma neden olabilecektir. Buna bir de nükleer bombaların hedeflerine artık durdurulması ya da önlenmesi olanaksız balistik füzelerle gönderildiği eklenecek olursa, bu silahların korkunç yıkım gücüne karşı savunmanın olanaksız olduğu ortaya çıkmış olur.

Son olarak da, "Dehşet Dengesi'nin oluşturduğu nesnel durumu tam olarak ifade edebilmek için, Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki güç dengesine bakmak gerekmektedir. Her iki ülkenin de binlerle ifade edilen nükleer silahlarını üç tür araç hedefe götürebilmektedir. Bunlar, ağır bombardıman uçakları, yeraltı silolarda düşman saldırısına karşı muhafaza edilen kıtalararası balistik füzeler ve denizaltılarda bulunan nükleer başlıklı füzelerdir. Her iki ülke de, kendisine karşı girişilebilecek ani ve topyekun bir nükleer saldırı sonrasında dahi elinde hâlâ önemli miktarda nükleer silah bulundurabilecek olanaklara sahiptir. Bir başka deyişle, bu ülkelerin nükleer güçlerini önemli ölçüde bir vuruşta safdışı bırakabilecek bir teknolojik imkân ya da saldırı gücü mevcut değildir. Dolayısıyla, ani ve topyekûn bir nükleer saldırıya uğrayan bu iki ülkeden her biri, bu ilk saldırının tüm yıkıcı sonuçlarını "özümsedikten" sonra bile, saldırgana, elinde kalan saklama imkânına sahip bulunduğu nükleer gücü ile karşı saldırıda bulunabilir ve saldırgana altından kalkamayacağı ölçüde zarar verebilir. Demek ki, bu iki ülke birbirine ancak kendi yıkımını da gözönüne alarak saldırabilir. Yani, "Dehşet Dengesi" koşulları içinde saldırı intihar etmekte eşanlamlıdır. İşte "Karşılıklı Kesin Yoketme" kavramı ile anlatılmak istenen budur.

"Dehşet Dengesi" üç açıdan eleştirilebilir. Birincisi, şiddete dayandığı için karşılıklı güven ve barış ortamını yaratacak koşulları yaratamamaktadır. İkincisi, temel unsuru olan "karşılık verebilme" daha çok silaha sahip olmaya, yani silahlanma yarışına dayandırıldığı için tehlikelidir. Üçüncüsü, her iki tarafın birbirlerinin halklarını, kent ve ekonomi merkezlerini, bir anlamda uygarlığını, rehin tutması anlamına geldiği için ahlaki açıdan sakıncalıdır. Bununla birlikte, kabul etmek gerekir ki, son 30-40 yıldır "Dehşet Dengesi" ya da "karşılıklı Kesin Yoketme" yeteneği ile ifade edilen bu nesnel durum, bir dünya savaşının çıkmasını engelleyen, ani bir saldırı düşüncesini kafalardan silen ve bir nükleer savaşı "savaşılabilir" ya da "kazanılabilir" yapmayı olanaksızlaştıran, bir işleve sahip olmuştur. Hatta denilebilir ki, bir çatışmada nükleer silahların kullanılma olasılığı ile bu silahların kullanıldığı bir çatışmanın da kontrol edilemeyerek genel savaşa tırmanması korkusu, iki blok arasında daha alt düzeydeki silahlı çatışmaların çıkmasını dahi engelleyici bir rol oynamıştır. İstikrarlı ve güvenli olmamakla birlikte "Dehşet Dengesi" içinde yaşadığımız nükleer dünyanın temel bir gerçeğidir, nesnel durumun kendisidir ve savaşı olanaksız yapan öğeler içermektedir.

Bu nesnel gerçeklik karşısında rahatsızlık duyanların, bu durumu şu ya da bu nedenle içlerine sindiremeyenlerin, öznel önerileri

Bir nükleer savaşın sonunda zaferle çıkacak olan güçler!

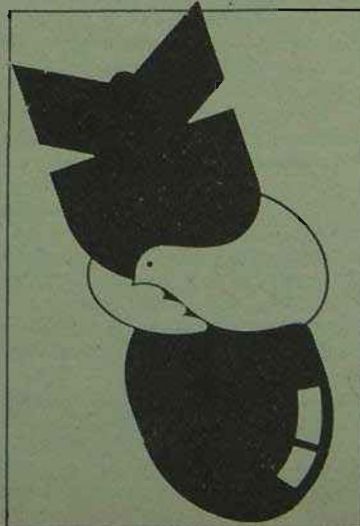
yıllardır hep sözkonusu ilişki biçimini, yani "Dehşet Dengesi"ni değiştirme yönünde olmuştur.

Şimdiye dek, nesnel gerçeği değiştirmeye yönelik bu çabaları iki grupta toplamak mümkündür. Sözkonusu çabaların bir bölümü, genel ve tam bir nükleer silahsızlanmayı hedef almakta, diğeri de kontrolsüz bir yıkıma dönüşmeden nükleer silahların sınırlı bir biçimde askeri / politik yararlar sağlayabilecek biçimde kullanılabilmesinin koşullarının yaratılmasını öngörmektedir. Biri olumlu ötekisi olumsuz bu iki tür çabanın da, görünebilir gelecekte, gerçekleştirilebileceğini düşünmek mümkün değildir. Böyle olunca da, "Dehşet Dengesi" kavramında ifadesini bulan durum gerçekliğini sürdürmektedir.

YILDIZLAR SAVAŞI

Yıldızlar Savaşı, ya da teknik adıyla "Stratejik Savunma İnisyatifi", "Dehşet Dengesi" koşullarını temelden değiştirmeye ve dolayısıyla içinde yaşadığımız dünyanın nesnel gerçeğini bir başka gerçeklikle değiştirmeye yönelik yeni ve radikal bir girişimdir. Sözkonusu proje, basit olarak, uzayda yerleştirilecek sistemlerle, lazer ya da parçacık ışınlarının kullanılmasıyla, Sovyet balistik füzelerinin hedeflerine varamadan imha edilmesini öngörmektedir. Teknolojik ve mali açıdan üstesinden gelinemeyecek boyutlarda sorunlarla dolu olan proje, ilk olarak, silahlanma yarışını şimdiye dek görülmemiş boyutlara vardıracaktır. Yeni saldırı silahlarının, hem niteliksel hem niceliksel açıdan, geliştirilmesi ve yapımını kaçınılmaz olarak hızlandıracak bu girişim, başlattığı silahlanma yarışının yanı sıra, iki blok arasındaki siyasal gerginliği de tırmandıracak ve savaş tehlikesini olağanüstü boyutlarda arttıracaktır. "Yıldızlar Savaşı" projesinin asıl sakıncalı yanı ise, "Dehşet Dengesi"nin temel unsurunu, yani karşılıklı kesin yoketme yeteneğini bir taraf aleyhine ortadan kaldırmayı amaçlamasıdır. Bir başka deyişle, şayet taraflardan biri kendini nükleer darbelerden koruyabilecek bir kalkan geliştirebilirse, karşı tarafın bir saldırıya karşı cevap verebilme yeteneğini ortadan kaldırmış ve dengeyi temelinden bozmuş olacaktır. Oysa, şimdiye kadar her iki taraf da birbirlerinin halklarını ve kentlerini rehin tutarak, galibi olmayacak nükleer savaş kavramında dengeyi tutturmuş, güvenliklerini buna bağlamışlardı. Bugün iki ülke de hasmından ani ve topyekûn bir saldırıya hedef olmayacağını, kendisinin de bu imkana sahip bulunmadığının farkındadır. Üstelik bu durum, tarafların öznel stratejileriyle de pekiştirilmiştir. Örneğin, 1972 yılında imzaladıkları bir antlaşmayla taraf lar anti-balistik savunma sistemlerini sınırlamayı kabul etmişlerdir. Böylece, "Dehşet Dengesi'nin dayandığı temel ilke taraflarca açıkca kabul edilmiş olmaktaydı: İki taraf da savunma sistemlerini geliştirmemekle, hasmın kendisinin bir saldırısına yanıt verebilmesini olanaklı kılmakta, bir anlamda kendilerini birbirlerinin nükleer darbelerine açık tutarak 'karşılıklı kesin yoketme' ilkesi ile denge ve istikrarı sağlamayı, nükleer savaşı başlatmayı da intihar etmekle eş tutarak önlemeyi kabul etmişlerdir.

Oysa şimdi, "Yıldızlar Savaşı" projesiyle taraflardan biri kendisi açısından intihar anlamına gelmeyecek bir nükleer savaş projesini başlatmış bulunmaktadır. Şayet bu proje tek taraflı olarak başarıya ulaşırsa, ABD Sovyetler Birliği karşısında kesin bir stratejik üstünlüğe ulaşmış olur. Sovyetler Birliği böyle bir durumda, ya Amerikan isteklerine boyun eğmek zorunda kalacak ya da onun nükleer saldırı tehdidi karşısında çaresiz bir bekleyiş içine girecektir. Böylesine bir duruma düşmeyi bu iki ülkeden herhangi birinin kabul edeceğini düşünmek mümkün değildir. Bu, işin kışkırtıcı boyutunu göstermektedir. Her iki ülke de günün birinde hiç bir işe yaramayacağını bildiği nükleer gücünü böylece kaybetmektense ve hasmı tarafından teslim alınmayı göze almaktansa, gücünü, iş işten geçmeden kullanmak zorunluluğunda bulunmak gibi korkunç bir ikilemle karşıkarşıya kalabilir. Bunun yaratacağı tehlikelerden uzun uzadıya sözetmek sanırım gereksizdir ve nükleer çağ böyle kışkırtmaların risklerinin ne denli korkunç olduğunu göstermektedir.

Sözkonusu proje, ABD için kesin bir üstünlük yaratamazsa da, bu kez ABD'de, yanlış da olsa, nükleer darbeler karşısında uğrayacağı zararları sınırlı tutabilme olanağının ortaya çıktığı ve dolayısıyla böyle bir savaştan kabul edilebilir zararlarla yengi ile çıkma olasılığının mevcut olduğu yönünde bir kanaat oluşturabilir. Bu da hiç kuşkusuz bir nükleer maceraya atılma güdüsünü tahrik edebilir. Bir hesap hatasının yapıldığını ise savaş sonunda tartışacak kimse kalmaz.

Bir yandan elindeki onca güce karşın çaresizliğe ve teslimiyete itilen ve bunun gerginliği içinde olan bir büyük güç; onun karşısında da nükleer savaştan kabul edilebilir bir yıkımla kurtulabileceğini sanan bir ötekisi; siyasal gerginliğin ve silahlanma yarışının son derece tırmandığı bir ortam; şimdiye dek bir nükleer savaşı önlemiş bulunan dengenin, doğru ya da yanlış, her an bir taraf lehine bozulabileceği beklentisi. Böyle bir durumun ve böyle bir durum yaratacak herhangi bir projenin nükleer savaşa davetiye çıkartmak olduğu kuşkusuzdur.

Son olarak şu söylenmeli: "Yıldızlar Savaşı" ya da başka herhangi bir bilimkurgusal proje, çağımızın temel gerçeğini değiştiremez: Bir nükleer savaşın galibi olamaz ve böyle bir savaş insan türünün tamamen yok olmasıyla sonuçlanır. "Yıldızlar Savaşı" projesi, olsa olsa, nükleer cehenneme giden yola yeni taşlar döşemek anlamına gelir. "Stratejik Savunma İnisiyatifi", son çözümlemede, bir stratejik saldırının başlangıç projesini oluşturur ki, başarıya ulaşamazsa dahi, yaratacağı gerginlik, silahlanma yarışı ve belirsizlik sonunda yine de nükleer savaş felaketini ateşleyen fitil olabilir. Oysa, kapsamlı bir silahsızlanma gibi daha gerçekçi çözümler bulunana dek "Dehşet Dengesi" nin 'barış'ına razı olmak herkes için tek çıkar yoldur. "Dehşet Dengesi" nükleer silahların insanlığı uzun süre mahkum ettiği tek nesnel gerçekliktir.

Türk Dış Politikasında Değişimler (III)

Prof. Dr. Toktamış ATEŞ

Türk Dış Politikasındaki değişimi anlayabilmek için TBMM Hükümeti döneminden başlamak üzere, dış ilişkilerle ilgili belgeleri gözden geçirmeyi sürdüreceğiz. Ancak şimdi biraz ileri tarihlere geçeceğiz ve Atatürk'ün Söylev'inde dış politika ile ilgili görüşlerini ele alacağız.

Atatürk Söylevinde dış politikayla ilgili şunları söylemekteydi: "Efendiler, bilirsiniz ki, hayat demek, mücadele, savaş demektir. Hayatta başarı, mutlaka mücadelede başarıyla mümkündür. Bu da mânevi ve maddi kuvvete, kudrete dayanır bir husustur. Bir de, insanların uğraştığı bütün tehlikeler, kazandığı başarılar, kollektif, umumî bir mücadelenin dalgaları içinden doğagelmiştir...

Efendiler, dış siyasetin, en çok ilgili olduğu ve dayandığı husus, devletin iç teşkilatıdır. Dış siyasetin iç teşkilata uygun olması lazımdır... Bizim kendisine açıklık ve tatbik kabiliyeti gördüğümüz siyasi prensip, millî siyasettir. Dünyanın bugünkü mumumî şartları ve yüzyılların dimağlarda ve karakterlerde biriktirdiği hakikatler karşısında hayalci olmak kadar büyük hata olamaz. Tarihin ifadesi budur, ilmin, aklın, mantığın ifadesi böyledir.

Milletimizin kuvvetli, mesut ve istikrarlı yaşayabilmesi için, devletin tamamen milli bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin iç teşkilatımıza tamamen uyması ve dayanması lazımdır. Millisiyaset dediğim zaman, kasdettiğim mânâ ve muhtevâ şudur: Milli sınırlarımız içinde, her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanarak varlığımızı korumakla, millet ve memleketin hakiki saadet ve refahına çalışmak. Genel olarak, aşırı ihtiraslar peşinde milleti oyalamamak ve ona zarar vermemek... Medeni dünyadan, medeni ve insani muamele ve karşılıklı dostluk beklemektir..."

Gerçekten Atatürk döneminde Türkiye'nin dış politikadaki temel hedefi medeni ve insani muamele ve karşılıklı dostluk olmuştur. Bunun dışında hem her türlü maceracılığa karşı çıkılmış ve hem de dengeler çok iyi izlenmiştir. O dönemde Türkiye-SSCB ilişkilerini geçen yazımızda kaldığımız yerden sürdüreceğiz. Ancak şimdi, aynı dönemde dengelerin nasıl izlendiğini gösterecek kimi belgeleri sergilemek istiyoruz.

İlk değineceğimiz belge Mustafa Kemal'in elyazısıyla yazılmış olan bir mektuptur. Mektup Antalya'da ticaret yapmakta olan emekli bir Kurmay Miralay olan Selahaddin Bey'e yazılmıştır. Mektubun yazılma nedeni, kendisine teklif edilen Arnavutluk devleti harbiye bakanlığını kabul etmesinin uygun olup olmayacağı konusunda Mustafa Kemal'e yazmış olduğu bir mektuptur.

Mustafa Kemal karşı mektubunda şunları yazmaktadır:

"Büyük Millet Meclisi Hükümeti Selahaddin Bey'in Arnavutluk Harbiye Nezaretine intıhabından (seçilmesinden) fevkalade memnun olmuştur.

Arnavutluk hakkında uzun zamandan beri mevsuka alınamadığından bu babda Ankara Hükümetinin beyan edeceği mütâlaat (görüşler) ve izhar edebileceği (ortaya koyacağı) arzulâr ancak pek umumi mebahise (konulara) munhasır kalabilir.

Bu cümleden olmak üzere temenniyatımız (dileklerimiz) bervech-i zir (aşağıda belirtildiği üzere) beyan olunur:

Evvelen (öncelikle): Arnavutluğu tehdit eden İslav Rum (Yunan) İtalyan düşmanlarından kendisi için en az tehlikeli olanı İtalyanlar olduğundan diğerlerine mukavemet etmek (direnmek) için onlara Saniyen (Daha sonra): Arnavut milleti arasında vıfâkın (anlaşma) teessüsüne (kurulmasına) gayret etmek din ve hurufat mesaili gibi mes'eleleri de şimdilik bertaraf etmek.

Salisen (sonunda): Gerek Ankara Hükümeti, gerekse alemi İslâm ile Arnavutluğun revasiti manevîyesini takviye etmek (moral ilişkilerini desteklemek) ve bilcümle akvamı İslâmiye (Müslüman kavimler) arasında teessüsü elzem (oluşturulması zorunlu) ve cümlenin istilâsını (tümünün kurtarılmasını) zamin olan tesanüdün (dayanışmanın) teminine (sağlanmasına) çalışılması.

Bu maksatla Ankara'ya bir mümessil (temsilci) gönderip daima temasın muhafaza (sürekli ilişkinin korunması) ve aynı zamanda Berlin'de bulunan Talat Paşa ile mütemadi (kesintisiz) muhabere (görüşme) edilmesi.

İşbu muhaberat temin edildikten sonra müşterek hareketimizin ne dereceye kadar kabil (mümkün) olacağı ve faydalar vereceği anlaşılacaktır.

Hükümet çok memnundur..."

Değinmek istediğimiz bir başka belge 14 Temmuz 1922'de Ankara'da Fransız Askeri temsilcisi Albay Mougin'in vermiş olduğu yemekte yapmış olduğu karşı konuşmadır. "Her milletin milli bayramları vardır" diyor Mustafa Kemal; "Fakat 14 Temmuz Bayramı gibi alem için bir tarih dönümü olmuş pek az milli bayram vardır. 14 Temmuz Bayramı hükümdarların kahır ve zulmünün en gaddarane bir surette hüküm sürdüğü devirde milletlerin tayakkuz gelip hukuk-u mağzubelerini (uyanarak gaspedil-

miş haklarını) istirdad etmeye (elde etmeye) başladıkları devrin telaki (birleşme) noktası olmak itibariyle (bakımından) ayrıca şerefli bir bayramdır. Ve bunun içindir ki, bugün beynenmilel bir bayram günü olmuş ve bizim memleketimizde dahi, hatta devr-i istibdadın (baskı döneminin) en korkunç demlerinde (anlarında) bile o zamanın gençliği ve hürriyetin istihsali (sağlanması) için çalışan bilcümle vatanperveran (tüm yurtseverler) için birçok tezahürata vesile olmuştur...

...Topraklarımızın istihlâsı (boşaltılması) ve istiklâl-i tammemizin (tam bağımsızlığımızın) herkesçe tanınması suretiyle vasıl olacağımız sulhu (ulaşacağımız barışı) cümlemiz kemâl-i iştiyâkla (özlemle, heyecanla) beklemekteyiz... Ve o vakit yine bu seferki gibi dostlar sofrasında yekdiğerinin (biribirlerinin) hukukuna riayetleri (uymaları) dolayısıyla ebediyen yekdiğerinin dostu kalması icabeden (gereken) memleketlerimize layık olan o kadim (eski) muhadeneti (barışı) tesbit ederiz (kutlarız)"

Mustafa Kemal dış ilişkilerinde hep karşılıklı denge ölçüsünü kullanma konusunda özen gösterirdi. Örneğin en iyi ilişkiler içinde olduğu bir SSCB ile görüşmelerde de, en kötü ilişkiler içinde bulunduğu İngiltere ile görüşmelerde de aynı duyarlılığı sergilerdi.

Mustafa Kemal'in ulusal kurtuluş savaşının başlarındaki dış politika felsefesini en net bir biçimde bulabileceğimiz belge Şark Cephesi Kumandanlığına 1 Aralık 1920'de gönderdiği talimattır. (Her sözcüğün yanına bir parantez açmamak için metinde dili bir ölçüde özleştirdim)

"... Rusya ile imzalanması girişiminde bulunulmuş ve maddeleri her iki tarafın delegelerince parafe edilen dostluk anlaşması imzalansada, imzalanmasada Türkiye ve Rusya arasındaki iyi komşuluk ilişkilerinin desteklenmesine özen gösterilmesi.

...İslâm âlemi, Bolşevikler ve Batı emperyalist devletleri arasındaki ilişkiler hakkındadır. Müstemlekelerın fethinden ancak fatih memleketin banker ve sermayedarları istifade edip, amele ve fukara halk bundan zarar görür. Örneğin savaştan önce hiçbir zengin müstemlekeye sahip olmayan Almanya, sanayi hususunda İngiltere'den ve bunun dışında her hususta Fransa'dan ilerde bulunmakta idi. O halde müstemleke fethi ancak sermayedarların fazla miktarda artmasından, ülke içinde yeterli kâr sağlayamayan sermayelerini daha verimli bir biçimde değerlendirmelerine ve dolayısıyla işi azalan Avrupa proleteryasının daha ucuz bir biçimde istihdam edilmesine yarar. Öte yandan son zamanlarda Batıda büyük grevler sırasında müstemleke işçileri kullanılmaya başlandığından, bu şekilde birçok grev başarısızlığa mahkum edildiği gibi yavaş, yavaş asayişi temin ve büyük şehirler proleteryasının gösterilerini dağıtmak üzere müstemleke askerleri kullanılacaktır. O halde gerek Batı emekçileri, gerek müstemlekelerin halkları sermayedarların elinde yekdiğerini ezmeye yarayan bir alet halindedir.

Bu gerçeklerin sürekli olarak daha geniş ölçülerle Batı işçilerine telkini ve müstemlekelerin bağımsızlıklarının geri verilmesi uğrunda ve sömürgecilik politikasından vazgeçilmesi konusundaki propagandanın gittikçe şiddetlendirilmesi Sovyet hükümetinden, Komünist Partisinden ve Üçüncü Enternasyonalin İcra Komitesinden ısrarla talep olunacak ve bu konulardaki yayınlar sürekli izlenecektir.

Keza aynı kanallarla Batılı işçilere, Batı da Türklere olan düşmanlığın, Türklerin İslam aleminin sömürgeleştirilmesine engel olmak için sürekli çabaladıklarından kaynaklandığı ve dolayısıyla Türklere karşı yapılan seferlerin proleteryanın çıkarlarına zararlı olduğu anlatılacaktır.

Şu husus da gözden uzak tutulmamalıdır ki, Genel Savaş'ın ortaya çıkardığı ekonomik buhran ortadan kalktıktan sonra emperyalizm ve kapitalizmi devirmek pek güç ve imkânsız olur. O halde bu amaçlara önümüzdeki senelerde ulaşmak için çok çabalar gösterilmesi gerekmektedir...

İstanbul'da iktidar mevkiine gelen ve gelecek hükümetler hakkında görüş açımız:

Türk milleti hiçbir vakit ve hiçbir bahane ile düşman elinde oyuncak olmaya mahkûm olan bir hükümete geleceğini, kaderini teslim edemez. O halde İstanbul' daki askeri işgal devam ettikçe, İstanbul'u payitaht olarak tanımamızın imkânı yoktur.

Emperyalist devletlerle barış sorununda görüş açımız:

Misak-ı Milli içindeki topraklarda tam bir biçimde siyasal ve ekonomik bağımsızlığa sahip olmak istiyoruz.

Bu amaca ulaşabildiğimiz takdirde bunun diğer mazlum uluslar tarafından bağımsızlık sağlanması ve kazanılması için çok güçlü bir kötü örnek olmasından korktukları içindir ki, buna düşmanlarımız bir türlü boyun eğemiyorlar.

O halde bu konuda gerek maddeten, gerek manen bize edilecek her türlü yardımın cihan emperyalizmini yıkmak hususunda ne kadar büyük önemi olduğunun her fırsatta açıklanması ile gerek Rus, gerek Batı sosyalist basınında bu yolda neşriyatta bulunulması nedenleri sağlanması yararlıdır...

Ruslarla aramızda her neye değin olursa olsun görüşmeler yapıldığında, kararlaştırılan koşulların karşılıklı olmasına daima dikkat edilip bize karşılık olarak sunulmayan (bilmukabele bahşedilmeyen) bir hakkın bizim tarafımızdan onlara kesinlikle sunulmaması..."

O günlerin son derece sınırlı olanakları içinde dünye dengelerini ve gelişmeleri çok yakından izlemekte olan TBMM Hükümetinin dı politikadaki temel ilkesi karşılıklı özveri (mütekabiliyet) idi.

Gözlerimizi o günlerden bu günlere çevirdiğimiz zaman, pek çok yeri hiç birşey almadan vermiş olduğumuzu ve ne yazık ki, yeniden vermenin gizli hazırlıkları içinde olduğumuzu üzülerek gözlüyoruz. Dış politikada ülkelerin dost ve düşmanları yoktur; çıkarları vardır. Eğer bazı ülkeler dış ilişkilerinde paralel davranıyorlarsa, bu onların çıkarlarının paralel olmasından kaynaklanır.

Mustafa Kemal 19 Aralık 1921' de Ukranya Büyükelçisi General Frunze itimat mektubunu verdikten sonra yaptığı konuşmada da şöyle diyordu: "Sakarya zaferini kazandırmak için en ufağından en büyüğüne kadar sevinçle çalışan Türkiye Halkı ve Türk Ordusu, gerek savaş sırasında ve gerekse savaştan sonra Rusya ve Ukranya 'da ve tüm Doğu ülkelerinde gösterilen muhabetten özellikle duygulanmışlardır. İşbu tezahürat, Türkiye halkının Sakarya Muharebesinde tüm Doğu uluslarının selameti için savaştığının sözkonusu uluslar tarafından da anlaşılmış olduğunun isbatıdır..."

Atatürk'ün temellerini daha ulusal kurtuluş savaşı sırasında attığı bağımsız ve onurlu dış politika uzun bir zaman kesitinde sürdürülecektir.

CIA'nın Kuruluşu

CIA, dünyayı kendi çıkarlarına uygun biçimde yeniden düzenlemeyi arzulayan; her yerde kendi düzenlerini egemen kılmaya çalışan, Birleşik Devletler yönetici azınlığın elindeki en önemli araçlardan biridir. Görevi psikolojik savaş yürütmek olan CIA kaynaklarının yüzde doksanını bu amaç için harcar.

Amerikan hizmet talimatları psikolojik savaşı muhtemel düşmanın; zafere olan inancını sarsmak, politik kuruluşlarını çökertmek, ekonomik kaynaklarını kurutmak ve onu bağlaşıklıklarının destek ve yardımlarından yoksun bırakmak amacıyla doğrudan askeri müdahale dışında tüm olanakların eşgüdümü ve seferber edilmesi olarak tanımlar. Bunun anlamı hedef seçilen ülkenin devlet yönetimini güçsüzleştirmek ve giderek yok etmek için girişimlerde bulunmaktadır. Casusluk da bu amaç için kullanılan yöntemlerden biridir.

CIA'nın psikolojik savaşı ABD' nin çıkarlarına ters düşen her hareketi özellikle de ilerici-sosyalist ülkeleri hedef almıştır.

CIA'nın kuruluş amacı "ulusal güvenlik" masalları arkasına gizlenmiştir. 1955 yılında Birleşik Devletler devlet teşkilatını yeniden düzenlemekle görevlendirilen bir komisyonun açıklamasına göre CIA'nın kuruluş nedeni: savaş sonrasında yapılan Pearl Harbour baskınına ilişkin incelemelerde; haber almanın (ya da alamamanın) Birleşik Devletler ordusunun önceden planlanmış Japon saldırısı konusunda zamanında uyarılmasını engelleyici rol oynadığının ortaya çıkmasıdır.

Komisyona FBI başkanı Herbert Hoover'in başkanlık etmesi bu görüşün ne derece resmilik taşıdığı konusunda tereddüte yer bırakmamaktadır. Ayrıca CIA'nın kuruluşu başkanlığı dönemine rastlayan Harry S. Truman da bu görüşe bütünüyle katılarak anılarında şöyle yazmıştır: "Çoğu kez, devlet kuruluşları içerisinde iyi bir bilgi akışı olsa idi Japonların P. Harbour zaferi önlenemese bile, bu denli kolay olmazdı diye düşünmüşümdür. O günlerde Dışişlerindeki bilgilerin tümü orduya aktarılmazdı. Diplomatlarında ordu ve donanmadaki tüm bilgileri elde edecek kanalları yoktu."

Ne yazık ki, savaş sonrasında başkanın durumu daha da zorlaştı. Kendisine çok çeşitli kaynaklardan bilgi geliyordu. Savunma Bakanlığına bağlı bir haber alma örgütü (G-2) vardı. Donanma ise ayrı bir örgütten yararlanıyordu: Donanma Haber Alma Bürosu. Dışişleri Bakanlığı diplomatik kanallardan haber topluyordu. Ayrıca, Maliye Ticaret ve Tarım bakanlıklarının dünyanın çeşitli yerlerinde mali, ekonomik, tarımsal gelişmelerle ilgili bilgi toplayan birbirlerinden bağımsız bir dolu kaynakları vardı. Yurtdışındaki operasyonlarda FBI ile Başkan Franklin D. Roosevelt tarafından kurulan ve General William J. Donovan'ın yönetimine bırakılan OSS (Stratejik Hizmet dairesi) tarafından yürütülüyordu.

Truman bu kargaşayı 1947 yılında doğrudan Ulusal Güvenlik Konseyi'ne (INSC) bağlı olan CIA'yı kurarak düzeltti. CIA'nın görevleri 1975 yılında Frank Church başkanlığındaki senato komisyonu için yazılan resmi tarihinde şöyle açıklanıyordu:

"Örgütün beş temel gröevi: 1) NSC'ye ulusal güvenlikle ilgili konularda bilgi vermek, 2) NSC'ye bakanlıkların haberalma eylemlerinin koordinasyonuna ilişkin tavsiyelerde bulunmak, 3) Toplanan bilgileri düzenleyip değerlendirerek gerekli yerlere ulaşmasını sağlamak, 4) "Genel çıkarları" gözeten hizmetleri yürütmek, 5) Zaman zaman da NSC'nin vereceği 'ulusal güvenliği etkileyecek haberalma' işleri ile bağıntılı diğer görevleri yerine getirmek."

CIA'nın hedeflerini saptayanların düşüncelerini Pearl Harbour bozgununun etkileri yönlendirmektedir. Bunlar; Pearl Harbour bozgununa yol açan koşullarıyalnızca askeri temele dayanan ve "işaretler" "parazitleri" birbirinden ayıracak yetenekte komutanların yönetim ve insiyatifine bırakılmış bir haberalma örgütü, düzenlemek zorunluluğunu hissettiler.

Güzel ifade edilmiş ama yapay bir mantığa dayalı bir görüş. Washington'un düşündüğü harp sonrasında soğuk savaşın yürütülmesiydi ve bu da doğal olarak bu amaca uygun bir haberalma örgütünün kurulmasını zorunlu kılıyordu. Yıkarıda bahsi geçen CIA tarihinde vurgulanan diğer bir nokta şu idi: "Barış zamanı merkezi Haberalma kavramının temelleri II. Dünya Savaşı sırasında OSS tarafından atılmıştır... OSS kurucusu ve ilk başkanı J. Donovan'ın insiyatifi ile Birleşik Devletlerin ilk bağımsız Haberalma Kurumu durumuna gelmiş ve Merkezi Haberalma Teşkilatının örgütsel örneğini oluşturmuştur. CIA'nın görevleri, yapısı ve deneyleri OSS'den devralınmıştır.

O zaman, Truman CIA'nın kuruluşundan iki yıl önce, 20 Eylül 1945'de, OSS'nin lağvedilmesine neden gerek duymuştur? Bu sorunun cevabını verebilmek için OSS'nin savaş sonrası Amerikan gizli servislerine devrettiği deneyleri incelemek gerekir.

VAHŞİ BİLL

Amerikan "demokrasisinin" şampiyonları ne derlerse desinler, II. Dünya Savaşı başladığı sıralarda Birleşik Devletlerin yeterinden

fazla ve çok çeşitli casusluk ve karşı casusluk örgütleri vardı. (Washington bu konuda her zaman örgüt ve gereç giderlerini gözardı ederek gereğinden fazlasını yapmayı yeğlemiştir. Özel örgütler görev sınırlarını biliyor ve ciddi bir sorun yaratmadan, günün gereklerine göre, kendi paylarına düşeni yapıyorlardı. Açıktır ki, bu işleyiş eğer yönetim Franklin D. Roosvelt' den daha mütevazi ve gizli politikaya daha az meraklı bir adamın eline geçse idi savaş boyunca sürecekti. Bu arada Roosvelt kendisine gizli işlere meraklı ve anlayışlı Winston Churchill gibi bir ortak buldu. Bunların her ikiside politikalarını, değişik nedenlerle de olsa, kendi ülkelerine en aza mal olacak bir zafer üzerine kurmuşlardı. Churchill'i düşündüren İngiltere' nin sınırlı kaynakları, değişik nedenlerle de olsa, kendi ülkelerine en aza mal olacak bir zafer üzerine kurmuşlardı. Churchill'i düşündüren İngiltere'nin sınırlı kaynakları, Roosvelt'i yönlendiren ise Birleşik Devletlerin savaş sonrasında dünyayı "Amerikan Çağına" yöneltebilecek güçte olması idi. Ayrıca, Rusyadaki Ekim devriminden ders alan Churchill ve Roosvelt, I. Dünya Savaşı'ndakine benzer kanlı bir savaşın kendi ülkelerinde Radikal sosyal değişikliklere yol açabileceğini kavramışlardı.

Savaşın patlamasından hemen sonra, savaşa giren İngiltere'nin Başbakanı Churchill ve henüz savaşa girmeyen Birleşik Devletlerin Başkanı Roosvelt bir yandan askeri güçlerini arttırırlarken Diğer yandan da gizli operasyonlar için oluşan potansiyeli değerlendiriyorlardı. Batılı bağlaşıkların şifre uzmanları eksen devletlerin en gizli şifrelerini çözmüşlerdir. Almanlardan elde edilen belgeler şifreleri çözüldükten sonra özetlenerek "Ultra" kod ismiyle "Beyaz Saray" a ve "Dowing Caddesi 10 numara"ya rapor ediliyordu. Ayrıca, düşmanı Amerika ve İngiltere'nin yararına eylemlere yöneltmek ya da planlarını bozmak için etkili bir asılsız haber yayma örgütü kurulmuştu.

İki ülkenin genel stratejilerine bağlı olarak yürütülen bu tür eylemlerin amacı eksen devletleri diğer bağlaşık ülkeleri kullanarak yenmekti. Savaş sırasında genel kurmayını New York'a taşıyan İngiliz istihbarat teşkilatı politik entrikalarda ki büyük deneyimini Amerikan özel servislerinin ilgili bölümleri ile paylaşarak onların ayaklarının üzerine basmalarına yardımcı oldu. Bu servisler Roosevelt'in yakın arkadaşı, savaş öncesinin başarılı Wall Street avukatı, General Donovan tarafından kurulup yönetilmekte idi. Bu arada, Sovyetler Birliği, saldırganlara karşı koyan en büyük güç olması nedeniyle bu ülkenin gücünü kendi çıkarlarına kullanmak amacında olan Washington ve Londra'nın ilgi merkezi durumuna geldi. Bu amaçlarının uzun vadede buz üzerine yazılmış bir yazıdan farkı yoktu ama bu, takma adı "Vahşi Bill" olan Donavan'ın heveslerini hiç bir biçimde azaltmadı. CIA'nın içerisinde yeşerdiği örgüt Almanların Sovyetler Birliği'ne saldırısının hemen ardından kuruldu. Başkanın 11 Temmuz 1941 tarihli emri ile Bill Donavan "Enformasyon Koordinasyon'u Bürosu"nun başkanlığına atandı. Bu garip ünvan (Oismi 13 Haziran 1942'de ortaya çıktı) hem düşmanı şaşırtmak, hem de kendilerine yeni bir rakip yaratılmasına kızabilecek istihbarat topluluğu elemanlarının olası tepkilerini yatıştırmak için tasarlanmıştı. FBI, G-2, Donanma Haber Alma Bürosu, Dışişleri Bakanlığı Haber Alma Çalışma Bakanlığı Güç ve Yerleştirme Servisi ve aynı zamanda radyo yayınlarını sabote etmekle görevli Federal Haberleşme Komisyon'u durumdan hoşnut olmamışlardı. Ne varki, resmi olarak irtibat şeflerine gerçekte ise doğrudan başkana bağlı olan bu darbe, stratejik haber alma ve "kara" propaganda örgütü adı geçen örgütlerin rakibi değildi. Onların üzerinde bir kuruluştu ve görevi tüm bürolar tarafından toplanan önemli haberleri inceliyerek derlemekti. Başkanın emri ile Ordu, Donanma ve Bakanlık bölümlerinin haberlerine dayanılarak derlenen bu bilgiler yüksek rütbeli subaylara aktarılıyordu. "Ulusal Güvenlik" terimide ilk kez başkanın bu emrinde ve günümüze değin Birleşik Devletlerin birçok haksız eylemini kamufle etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu terimin o zamanki anlamı ise savaşın Birleşik Devletlere en ucuza mal olacak biçimde yürütülmesiydi. Buna Avrupa'daki direniş hareketlerinin Amerika'nın çıkarlarına uygun biçimde yönlendirmeye çalışmak, Kasım 1942'de Kuzey Afrika' ya hemen hiç kayıp vermeden çıkmak, Hitler karşıtı suikastçılarla temas kurmak vb. girişimlerde dahildi.

BASINDAN

SİYASİ MAHKUM KALMADI!

Özal, "Türkiye'de siyasi tutuklu yoktur" diyerek yine büyük laflar etti. Etmesiyle ortalığın karışması bir oldu. Her sözü olay olan bir Başbakanımız olduğu için ne kadar öğünsek azdır.

Af konusu gündeme geldiğinde "siyasi suçlulara af yok" deyip bir yıl sonra "siyasi suçlu yoktur, hepsi terörist ve anarşisttir demek her baba yiğidin harcı değildir, hem de gözünün için baka baka.

Yalnız Sayın Özal bu veciz sözleri söylerken küçük bir yanılgı içindeydi. Zira binlerce insanın öldürülmesinden sorumlu olarak yargılanan bir "siyasi tutuklu" henüz salıverilmemişti.

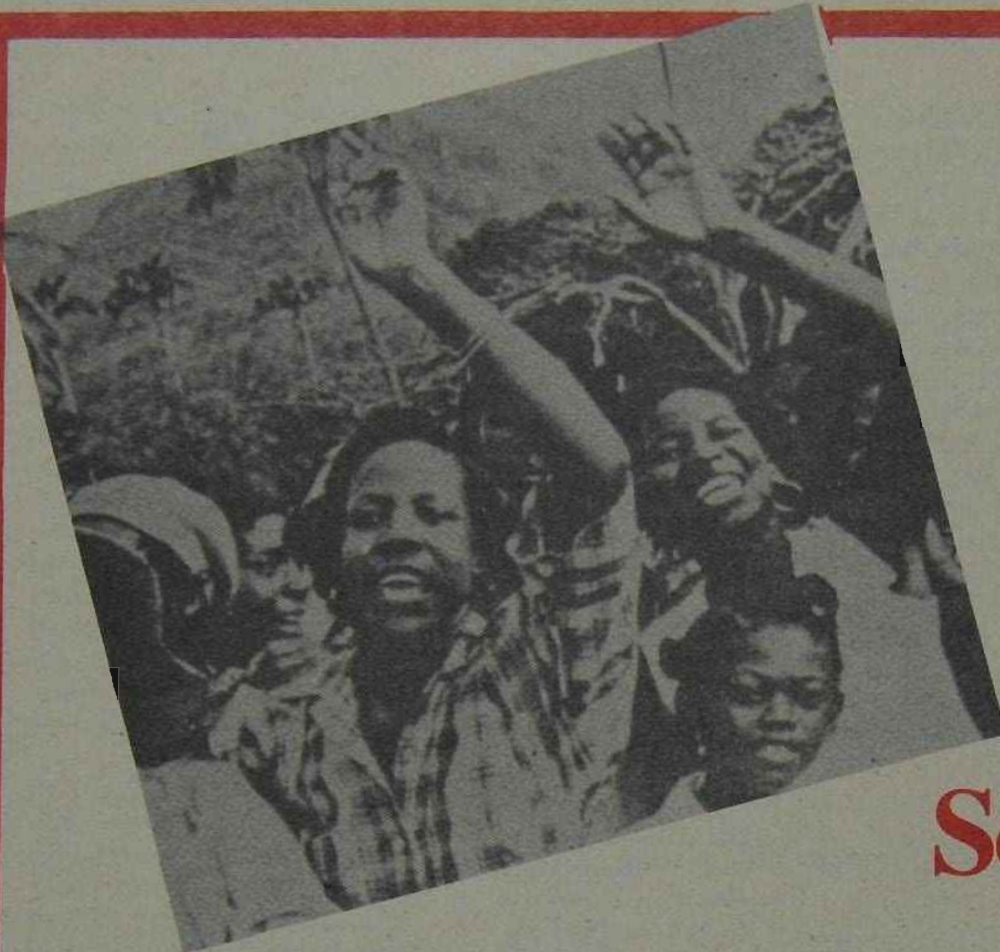
Ancak bu kadar yanılgı kadı kızında da olur. Gerçi aynı saatlerde "siyasi tutuklu" Türkeş'in salıverilmesi, sorunu kökünden halletti. Çok şükür içeride siyasi mahkum ve tutuklu kalmadı, Başbakanımız da mahçup olmadı.

"...Sudan'daki ekonomik kargaşanın giderilmesini ve orada da kendisininkine benzeyen bir ekonomi politikası izlenmesini isteyen Birleşik Amerikadır.

Nimeyri, söylendiğine göre, böyle bir politikanın Sudan'da büyük çalkantılara yol açabileceğini anlatmak ve Amerikan yardımının açılmasını sağlamak amacıyla çıktığı BirleşikAmerika gezisinden dönemeden, yıkılmıştır.

O nedenle, Sudan'daki darbenin bir bakıma sorumlusu da, Birleşik Amerika... Ona uygulatmaya çalıştığı kemerleri sıkma politikasıyla, Başkan Reagan, Sudan'daki adamının başını yemiş bulunuyor. Bakalım, böylece Afrika'nın göbeğinde yarattığı boşluğu şimdi nasıl dolduraca?..." Haluk Ülman, Hürriyet 7 Nisan 1985

YENİ KALEDONYA

Son Söz Söylenmedi

"ÜLKEMİZİN egemenliği bize ait oluncaya dek mücadelemizi sürdüreceğiz!" Yüzyılı aşkın bir süredir Kaledonya'nın yerli halkı Kanak'ların önderi Jean-Marie Tjibaou böyle diyor.

21. yüzyıla yaklaştığımız şu günlerde bile dünya kamuoyu hâlâ sömürgeci devletlerle sömürge halklar arasındaki mücadeleye tanık oluyor. Paris'e 20.000 km. uzaklıktaki Yeni Kaledonya'da egemen devlet olmak için savaşıyor. Bağımsızlık mücadelesi hız kazanınca tarihte ilk kez bir Fransız Cumhurbaşkanı Yeni Kaledonya'yı ziyaret etti. Adada olağanüstü durum ilan edilerek 145.000 nüfuslu adaya 6.000 asker ve jandarma yığıldı. Kanak Sosyalist Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin iki önderi jandarmalar tarafından vurularak öldürüldü. Adadaki beyaz azınlık tarafından oluşturulan aşırı sağ örgütler 11 kanak militanını öldürdü. Kanakların provokasyon olarak nitelendirdikleri, bir beyaz gencin öldürülmesi olayı da, gelişmelere yeni bir boyut kazandırdı.

1853 yılında adayı ele geçiren Fransızlar'ın ilk işi yerli halkı topraklarından uzaklaştırmak oldu. Bugün Fransız kökenli 900 ailenin elindeki topraklar, tüm yerli halkın topraklarından daha çok. Baskı, açlık ve hastalıklar sonucu yarı yarıya azalan Kanaklar nüfusun yüzde 45'ini oluştururken, özellikle 1960'lardan itibaren diğer sömürgelerden uzaklaştırılan Fransızların adaya gelmeleri ile, beyazların oranı yüzde 37'ye ulaştı. Nüfusun geri kalan kesimini ise komşu adalardan nikel madenlerinde çalışmak üzere gelen işçiler oluşturuyor.

Kanaklar ilk kez başkaldırmıyorlar. Ne var ki Kanakların mücadelesi Güney Pasifik'deki diğer adaların bağımsızlıklarını kazanmalarından sonra hız kazandı. Kanak Sosyalist Ulusal Kurtuluş Cephesi, adanın yarısına yaklaşan bir bölümünde Kanakia Devleti'ni kurduğunu ilan etti. Çatışmalar yoğunlaşmaya başlayınca da Fransız hükümeti, eski bakanlardan Edgard Pisani'yi özel temsilci ve Fransa Yüksek Komiseri olarak adaya çözüm aramaya gönderdi. Çeşitli temaslar sonucu 1985 Aralığında referandum önerildi. Bu referandumda "çözüm" olarak iki seçenek oylanacak. Birincisi, adanın Fransa'nın bir parçası olarak kalması; ikincisi ise, Yeni Kaledonya'nın resmen bağımsız ama, savunma, iç güvenlik ve ekonomik bakımdan Fransa'ya "bağlı" kalması. Kanaklar ikinci öneriyi hiçyoktan iyi buldular. Ne var ki, Kanak önderi Tjibaou refarandum sonuçlarının olumsuz çıkması durumunda mücadeleye son vermeyeceklerini ve egemen bir devlet kuruncaya dek mücadeleyi sürdüreceklerini söylüyor.

Böylesine küçük bir ada için bunca gürültü koparılması elbetteki salt bir avuç toprak kaygısı değil. Asıl neden adanın nikel madenleri bakımından çok zengin olması (dünyada üçüncü) ve gerek Fransa, gerek Birleşik Amerika için taşıdığı stratejik önemi. Bu nedenle de Mitterand'ın sözleriyle, "Fransa dünyanın bu bölümünde oynadığı rolü ve stratejik varlığını" terk etmek istemiyor. Fransız Le Monde dergisi adayı, "Pasifik okyanusunun tam ortasına demir atmış bir uçak gemisi" olarak nitelendiriyor. Fransız Genel Kurmayı ise Kourou'daki Murora nükleer deneme merkezini tehlikeye sokabileceğini ileri sürüyor.

Bu arada ABD de rahatsızlığını Fransa Büyükelçisi aracılığıyla dile getirdi. ABD tüm diplomatik kuralları hiçe sayarak, Fransa'nın adadaki varlığını koruması gerektiğini söyledi. Bu sözlerin nedeni ise gayet açık: Adadaki ABD'nin gizli uydu izleme istasyonun varlığı.

Bütün bu nedenlerden ötürü Fransız ve ABD'li yetkililer, sorunu bölgesel ve ulusal bir sorun olarak görmediklerini, doğu-batı ilişkilerini ilgilendiren bir sorun olduğunu öne sürüyorlar.